

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

3 | 2024

Informace o knihách a knihovnách

KNIHOVNA VŠEMI SMYSLY – HMAT

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Knihovna je...	
Knihovna je...	2
Studie, články	
Knihovna věcí v Městské knihovně Česká Třebová – <i>Gabriela Boháčková</i>	3
Knihovna hmatem: Rozvoj dovedností dětí s LEGO WeDo na Půdě v Městské knihovně Polička – <i>Hana Šandová</i>	5
Moderní společenské a deskové hry v Městské knihovně Krnov – <i>Jakub Mruz</i>	7
Inspirace, podněty, náměty	
Metodika ke knize Stránky & spol. – Tily a knižní tuláci – <i>Pavína Lišovská</i>	9
Digitální nástěnky a jejich využití – <i>Michaela Mrázová</i>	12
Knihovníci doporučují knihovníkům – <i>Šárka Kučerová, Veronika Havlínová, Ivana Šrámková, Tereza Večeřová, Marika Zadembská</i>	14
Proměny českého knihovnictví	
Knihovna není ostrov – rozhovor s dr. Vítem Richterem – <i>Tomáš Kubíček</i>	16
Veřejné knihovny	
Komise soutěže Knihovna roku 2024 navštívila nominované knihovny – <i>Kamila Šeligová</i>	19
Digitální odysea v knihovnách – <i>Eliška Bartošová</i>	20
Projekt DemoHRÁČ aneb Jak můžou knihovny učit myslet pro-demokraticky – <i>Ludmila Houdková</i>	22
Konference, akce	
Číst fest! – <i>Marika Zadembská</i>	24
9. ročník projektu Jižní Morava čte začíná – <i>Michaela Navrátilová</i>	27
Soutěž Vesnice roku 2024 v Jihomoravském kraji – <i>Magda Švejcarová</i>	28
Informace pro knihovny	
Knihovní tematické dvouletky – <i>Lenka Hanzlíková</i>	29
Nový e-learningový kurz pro pracovníky obecních knihoven: Minimum obecního knihovníka – <i>Jana Tomancová</i>	31
Česká literatura ve světě – <i>Jakub Fráňa</i>	33
Staňte se digitálním ambasadorem ve své komunitě – <i>Kamila Plisková</i>	36
Z činnosti MZK	
Hostování CZECHIA ve Frankfurtu 2026 představí světu „české literární moře“ – <i>Kateřina Bártová</i>	38
Pořádání na výstavu Mezi kouzly, vírou a pověrou – <i>Anna Grúzová</i>	40
Ezperanto v Moravské zemské knihovně – <i>Miroslav Malovec</i>	41
Podzimní Oči Brna se zaměří na ekologii – <i>Věra Böhmová</i>	43
Knihovnické osobnosti	
Nesmazatelnou stopu v oboru knihovnictví vytvořil doktor Ladislav Kurka – <i>Libuše Foberová</i>	44
Recenze	
Kdo se bojí IG? aneb Podivuhodný i obdivuhodný příspěvek k současnému pojetí informační gramotnosti – <i>Marek Timko</i>	46
Zkušenosti ze zahraničních knihoven	
O dánských knihovnách – <i>Michaela Matulová</i>	50
Rozhovor	
Markéta Hejkalová – rozhovor o rodině, Finsku, knižním festivalu a nakladatelské činnosti – <i>Michaela Navrátilová</i>	53
Fejeton	
Moje knihovny – <i>Lucie Lomová</i>	57

Vážení a milí čtenáři,

na sklonku léta Vás oslovujeme potřetí, tentokrát s číslem zaměřeným na **vnímání knihoven prostřednictvím hmatu**. A na co si budete mít možnost prostřednictvím Duhy obrazně sáhnout?

Rubrika *Studie, články* Vás zavede do tří městských knihoven. Představí Vám Knihovnu věcí v České Třebové, rozvíjení dovedností dětí s LEGO WeDo v Poličce a moderní společenské i deskové hry z Krnova. Přiblížíme projekt Digitální odysea v knihovnách (*Veřejné knihovny*), který pomáhá seniorům s ovládním dotykových zařízení i online nástrojů. Pokud si chcete ověřit či rozšířit své digitální kompetence, přijměte pozvání do e-learningového kurzu „Knihovníci jako mediátoři v šíření základních digitálních dovedností“ (*Informace pro knihovny*). V případě, že byste se raději věnovali odborným znalostem, nabízí se Vám nový e-learningový kurz s názvem „Minimum obecního knihovníka“.

Dotýkáme se však i řady dalších aktuálních témat. Svůj pohled na oborové dění s námi v rozhovoru sdílel Vít Richter (*Proměny českého knihovnictví*). Zaměříme se na knihovní tematické dvouletky (*Informace pro knihovny*) či nový ročník projektu Jižní Morava čte (*Konference, akce*). Vezmeme Vás na prohlídku dánských knihoven (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*) a do MZK na výstavu „Mezi kouzly, vírou a pověrou“ (*Z činnosti MZK*). V čísle nechybí ani čtenářská lekce, *recenze* či *fejeton*. Rádi bychom Vám na závěr poděkovali za vyplnění ankety časopisu Duha, z jejichž výsledků budeme dále vycházet. Současně přivítáme i další podněty k podobě či náplni časopisu. Přejeme Vám úspěšné podzimní dny.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách. Ročník 38 (2024), číslo 3.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Noc deskových her v Městské knihovně Krnov, autor
fotografie: archiv MěK Krnov.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4x ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
Mgr. Michaela Navrátilová, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Knihovna je...

Knihovna je...

Miluju knihovny, už jen proto, že v knihovnách píšu. Konkrétně v Berlínské státní knihovně tvořím už řadu let. Myslím, že kolem sebe potřebuji mít všechny ty ostatní knihy, abych mohla napsat svou vlastní. Knihovny jsou zkrátka kouzelnými místy.

*Eva Menasse
rakouská spisovatelka*

Knihovna je...

dům mého dětství se starým nábytkem plným starých knih. Dalo se u nich dlouhé hodiny sedět na zemi a listovat a číst texty, které byly vznešené a nesrozumitelné. Stala jsem se malou postavou, která se vloudila do obrázků schovaných za vložené matné průsvitné papíry. Snažila jsem se rozluštit, co je ukryto za zdobeným písmem zvaným švabach, a moje fantazie byla bezbřehá. Také dnes mi knihovna přináší zázračné zážitky, když chodím s malinkými vnučkami do veřejné knihovny a sleduju je, jak sedí u regálů s knihami, vybírají si ty nejtajemnější a představují si, co je ukryto za texty a obrázky. Číst zatím neumí, ale jejich představivost je nádherná.

*Hana Korvasová
bioložka a ekopedagožka*

Knihovna je...

...komunitní, vzdělávací, volnočasové centrum 21. století. V ní se mohou, stejně jako ve škole, potkávat lidé z různých částí naší společnosti. Některé knihovny již na tuto cestu nastoupily a velmi se jim to daří. Domnívám se, že tato role by si zasloužila větší podporu, protože knihovna je skutečně centrem města pro 21. století.

*Bohumil Kartous
publicista, pedagog, aktivista*

Knihovna věcí v Městské knihovně Česká Třebová

Gabriela Boháčková

gabriela.bohackova@moderniknihovna.cz

Městská knihovna Česká Třebová začala půjčovat věci již před několika lety. Tato aktivita vycházela ze snahy poskytovat kvalitní služby své komunitě a zároveň i částečně nízkoprahově. Tedy umožnit přístup k nim co nejširšímu počtu uživatelů. V neposlední řadě se nám líbilo, že půjčování věcí podporuje myšlenky sdílené ekonomiky a minimalistického přístupu k životu v oblasti objemu vlastněných věcí. V tomto textu vás krátce seznámíme s tím, jaké typy předmětů knihovna nabízí k zapůjčení. Budeme se věnovat i praktickým a logistickým aspektům každodenního provozování této služby. Zmíníme i několik tipů, jak vyladit online katalog, aby podpořil uživatelský komfort a půjčování věcí jako službu.

Deskové hry

První komoditou, mimo běžné typy dokumentů, kterou naše knihovna začala půjčovat, byla desková hra. Hry pořizujeme do fondu od roku 2014. Za deset let se tato část fondu rozrostla a aktuálně nabízíme k vypůjčení kolem 800 titulů. Celá kolekce má vlastní sekci v našem katalogu. Část rozpočtu je stabilně vyhrazena nákupu deskových her. V nabídce jsou i cizojazyčné tituly, převážně v anglickém jazyce. Péči věnujeme i metadatům. Snažíme se, aby záznam příslušné hry obsahoval všechny potřebné informace, jako je cílová skupina hry, hráčův čas nebo obsah balení. K mnoha záznamům přidáváme také odkaz na video návod. To, jak se hra hraje, je z takových videí často výrazně snazší pochopit, než z příloženého návodu. Snažíme se také o to, aby každý záznam obsahoval i fotografii obálky. Ty vkládáme na Obálkyknih.cz, mohou je tak používat následně i další knihovny. U malého počtu her neexistuje žádný použitelný jednoznačný identifikátor, kterému by se obrázek obalu dal přiřadit. Takové se pak zobrazují jen v našem katalogu.

Před zavedení služby jsme intenzivně řešili, jak zkontrolovat kompletnost balení před a po vrácení. Po nějakou dobu jsme vážili části her na digitální váze. Od této praxe jsme nakonec upustili a nyní jednotlivé komponenty přepočítáváme. Na obalu hry je vždy soupis dílů, podle kterého se kompletnost kontroluje. Vrácené hry se vrací do oběhu většinou do dvou hodin.

Kompletní nabídku deskových her máme uspořádanou také v tištěné podobě v šanonech. Tou se mohou probírat zájemci přímo v knihovně. Pro některé uživatele je to prý přehlednější, než v katalogu. Hry jsou v šanonech rozdělené podle věkových skupin a seřazeny podle abecedy. Každá hra má vlastní stránku s popisem z ní se zájemce dozví základní informace o hře. Mezi ně patří její obtížnost, délka jedné hry nebo počet hráčů. Všechny dostupné hry jsou vystavené v prosklených skříních před vstupem na oddělení pro dospělé. Vydání je na požádání. Hry lze rezervovat z online katalogu nebo osobně. Vyzvedávat hry je možné také v jednom z výdejních boxů. Část her je umístěna na dětských odděleních a Teenspace.

Ty se půjčují výhradně prezenčně, případně slouží při programech pro děti a mládež.

Zážitkové batůžky

Dlouho jsme uvažovali, jak oslovit skupinu rodičů a prarodičů malých dětí, kteří řeší aktivní využití volného času. I z vlastních zkušeností jsme věděli, že děti jsou vděčné za atraktivní náplň volného času (vyrábění, hry, soutěže) a výlety s programem. Věděli jsme také, jak těžké je takové aktivity připravovat. Koncept Zážitkových batůžků přichází s řešením.

V knihovně si vypůjčíte kompletně zabalenou sadu předmětů, které spojuje určité téma. Je tam vše, co budete potřebovat. Uživatelé si tak půjčují zážitek, který mají se svými dětmi. Nemusí věnovat hodiny přípravě, mohou se soustředit na společné trávení času. Batůžek se dá vzít k babičce, na výlet, na dovolenou, ke kamarádovi. Obsah zaručuje vždy několik hodin zábavy i přísunu zajímavých informací.

Batůžky kompletně vytváří zaměstnanci knihovny. Všechny mají jednotný design. Jednotlivá témata se dají rozpoznat podle placky. Ta je připevněná na každém batohu, společně s čárovým kódem. Díky němu probíhá výpůjčka stejně jako u libovolného jiného dokumentu. Aktuálně máme v nabídce 15 témat, která se věnují například přírodě, vesmíru, dinosaurům nebo lidskému tělu. Jeden batůžek vytvořili studenti místní střední školy a věnuje se železnici.

Interaktivní mluvicí knihy a hry

Interaktivní knihy a hry od společnosti Albi není asi nutné představovat obsírně. Mnoho knihoven je půjčuje. Mluvicích knih máme v nabídce přes stovku, mluvicích her 15 titulů. Naši čtenáři si samozřejmě mohou půjčit i potřebná pera. Poměrně hodně z nich však má již své a půjčují si pouze knížky. Tato skupina pak ocení, že přímo v našem katalogu najdou odkaz ke stažení potřebného souboru pro tužku. Tužky mají skvělou odolnost, ale pokud přestanou fungovat, nahradíme je novým kusem. Při zjevném

poškození uživatelem účtujeme náhradu ve vyšší ceně nové tužky, případně uživatel může pořídit tužku sám. Ve všech našich tužkách jsou nahrazené soubory potřebné ke všem knihám, které máme v nabídce.

Vzdělávací systém Logico

Logico je systém na podporu vzdělávání. Je k dispozici ve dvou provedeních: Primo (menší děti) a Piccolo (větší děti). Základem je rámeček, do něhož se vsune pracovní list. Umístěním barevných koleček děti řeší úkoly z pracovního listu. Naše knihovna půjčuje rámečky i sešity. V nabídce máme 28 titulů sešitů. Tematicky jsou zaměřené na barvy, tvary, prvouku, počítání, ale i na předčtenářské dovednosti. Cílovou skupinou jsou tedy předškolní děti, kterým systém zajímavou formou pomáhá osvojit si základy znalostí, na kterých později budou stavět ve škole.

Sezónní předměty a sportovní vybavení

Za skutečnou knihovnu věcí lze považovat tu část našeho fondu, která se skládá z předmětů sezónního využití, hobby, zábava, volný čas nebo sportovní vybavení. Část tohoto fondu sami využíváme pro venkovní akce knihovny. V čase, kdy předměty nepotřebujeme, jsou k dispozici veřejnosti. Zájem o tuto službu je, ale myslíme, že má stále ještě kam růst a má obrovský potenciál. Lidé zatím nejsou příliš zvyklí, že je v knihovně možné půjčit si vybavení na piknik, zahradní párty nebo na volný čas. V nabídce máme například piknikové deky, piknikový koš, různé venkovní hry – šipky, petanque, KUBB, finskou kolíkovou hru, turnballovou sadu, sadu na stolní tenis, kriket, bumerang, luk, malířský stojan, teleskopické hole a další. Přitom tohle jsou přesně ty věci, které máte často chuť nebo potřebu využít nárazově. Snažíme se návštěvníky informovat, ale chce to svůj čas. Věříme, že většinu lidí nedává příliš smysl obklopat se věcmi, které používají jednou nebo dvakrát v roce.

V menších městech často nefungují půjčovny, kde by si bylo možné tyto předměty vypůjčit. Knihovny mohou tuto roli zastoupit a tím pomáhat lidem ze své komunity šetřit peníze. Vnímání této role knihovny v komunitě zatím není příliš silné, musíme tedy aktivně zkoušet služby podporující sdílení, nabízet a vhodnou propagací je dostávat do širšího povědomí. Oblíbená je čtečka e-knih s e-ink displejem, kterou si lidé půjčují, aby si vyzkoušeli, jak se jim bude číst elektronicky. Počet e-vypůjček nám v posledních letech roste opravdu výrazně a několik z našich skalních e-čtenářů přesvědčila právě naše zapůjčená čtečka. Nově půjčujeme také Blue-Boty. Ty hojně využíváme ve

výukových lekcích pro malé děti a část rodičů má zájem je vyzkoušet v domácím prostředí.

Závěrem

Půjčování předmětů v naší knihovně doplňuje standardní nabídku dokumentů. Každá z nabízených služeb si našla svoji cílovou skupinu. Zaměstnanci knihovny se museli naučit, jak pro nové typy předmětů pořizovat metadata. Jinak se provádí zpracování po pořízení a půjčování a vracení také vyžaduje specifický přístup. Vše se dá zvládnout, když máte na zřeteli úspěch nové služby. Zájem našich uživatelů o půjčování předmětů v knihovně je důkazem, že to bylo dobré rozhodnutí.

Knihovna hmatem: Rozvoj dovedností dětí s LEGO WeDo na Půdě v Městské knihovně Polička

Hana Šandová
sandova@knihovna.policka.cz

V dnešní době, kdy se informatické myšlení a digitální gramotnost stávají nedílnou součástí základního vzdělání, se i knihovny snaží nabídnout programy, které tyto dovednosti rozvíjejí. U nás v Městské knihovně v Poličce a jejím třetím oddělení – Centru technického vzdělávání Půda se již pět let věnujeme robotice a makers kultuře. Návštěvníci se mohou seznámit nejen se vzdělávacími roboty, ale také technologií 3D tisku a řezacího laseru. Jednou z vědeckých aktivit pro veřejnost i školy, zaměřenou zejména na děti mladšího školního věku, je Lego robotika, kde využíváme stavebnice Lego WeDo 2.0 Education.

LEGO WeDo není jen stavebnice, ale nástroj, který dětem umožňuje tvořit, stavět a programovat nejen podle návodu a tutoriálů, ale také vlastní projekty. Práce s malými stavebními díly zlepšuje jemnou motoriku, což je klíčová dovednost pro psaní, kreslení a další manuální činnosti. Navíc konstrukce modelů z jednotlivých částí podporuje logické myšlení, prostorovou

představivost a systematický přístup k řešení problémů.

Stavba podle projektů a kreativní tvorba

První jednoduché projekty jsou připraveny i s motivací přímo v aplikaci Lego WeDo, kterou jsme instalovali na tablety i notebooky. Na tyto projekty

navazuje projekt vozítka, které skrze rozšíření vede až k propojení s vozítkem z druhé stavebnice. Tyto projekty slouží jako úvod do světa mechaniky a programování. Děti tak začínají základními projekty podle návodů, které pak dále rozšiřují. Stavebnice, kromě klasických Lego kostek, obsahuje programovatelnou kostku, jeden motorek, senzor vzdálenosti a senzor náklonu.

V záložce inspirace pak najdeme další typy konstrukcí s náměty na jejich dokončení. Pro seznámení s aplikací a pro začátek určitě doporučuji vyzkoušet některý z prvních projektů. Jakkmile si děti osvojí základní principy, mohou se pustit do složitějších úkolů, kde je třeba model nejen postavit, ale i vylepšit a doplnit o vlastní prvky. Tento přístup podporuje kreativitu a umožňuje dětem experimentovat, tvořit vlastní návrhy a rozvíjet fantazii.

Často to jsou různá autíčka a vozítka, ale jedním z takových projektů bylo třeba počítadlo okruhů pro autíčka na autodráze. Například v období Vánoc u nás děti v rámci adventní výzvy staví vánoční stroměčky, které se otáčí, hrají a blikají. Na jaře je to velikonoční zajíček nebo robot pomáhající s kreslením kraslic, v létě zase větrník. Inspirace z internetu poskytuje neomezené možnosti pro tvorbu dalších modelů. Děti tak mají možnost neustále objevovat nové způsoby, jak využít stavebnici. Na našich vesmírných příměstských táborech stavíme model „sluneční soustavy“, kde planeta Země obíhá kolem Slunce. Oblíbený je třeba také vrtulník nebo formule.

Pro školy připravujeme program „**Já robot**“, kde děti navrhnou, prezentují a nakonec staví a programují zjednodušený prototyp jejich vlastního robota nebo se staršími stavíme formule a řešíme jejich rychlost a připojujeme senzory. Dobré je, když děti pracují ve dvojicích a mohou tak sdílet své nápady. Pro vybrané aktivity připravujeme pracovní listy. Metodika pro práci s žáky 1. stupně základní školy vznikla i v rámci projektu PRIM (Podpora rozvoje inženýrského myšlení) a je k dispozici mezi učebnicemi na serveru iMyšlení.

Děti rády své zkušenosti sdílí s ostatními a tak se přirozeně vzájemně učí. Stavebnice

máme volně k dispozici v otevírací době Půdy. Školy si domlouvají termín a zaměření workshopu dopředu. Kromě sezónních výzev (Vánoce, Velikonoce) děti vždy před svým odchodem stavebnice rozebírají a uklázejí podle plánu, to by mělo udržet stavebnice v pořádku pro další návštěvníky. Přesto občas nacházíme součástky, které ukládáme do speciální krabičky a jednou za čas je potřeba sady stavebnic zkontrolovat a zkompletovat. Pro kontrolu využíváme tabulku s přehledem dílků. Důležité je také myslet na pravidelné dobíjení baterií.

Snadná stavba a jednoduché prostředí

Jednou z největších výhod LEGO WeDo je jeho jednoduchost. Stavebnice je navržena tak, aby byla přístupná i pro mladší děti, které se teprve učí základům mechaniky a programování. Prostor pro programování je intuitivní a umožňuje dětem rychle se zorientovat a tvořit vlastní projekty. Aplikace Lego WeDo je pro tablety i počítače, její součástí jsou metodiky pro první i pokročilé projekty se vzorovými příklady programování. Programovatelnou kostku lze také připojit jako rozšíření do programovacího prostředí Scratch a propojit tak virtuální svět, například nějaké hry s tím fyzickým reprezentovaným robotem.

Bohužel, LEGO WeDo se již neprodává, nahradila ji o něco dražší stavebnice Lego Spike Essential. Také tato nová stavebnice s sebou přináší nové možnosti včetně pěkných metodik. Obdobnou robotickou stavebnicí, kterou na Půdě využíváme je VEX go. Pro starší děti pak máme také starší stavebnici Lego Mindstorms, VEX Iq a nebo poměrem cena výkon zcela bezkonkurenční programovatelná deska BBC micro:bit v kombinaci s Wonder building kit 32v1 od firmy Elecfreaks, která je kompatibilní s dílky Lego Technic. Jak je vidět, knihovny mohou být nejen místem pro četbu, ale i pro rozvoj technických dovedností, které budou děti v budoucnosti potřebovat, a kde jinde propojovat roboty s přibíhají nejen z knížek.

Moderní společenské a deskové hry v Městské knihovně Krnov

Jakub Mruz

mruz@knihkarnov.cz

Že se v knihovnách půjčují knihy, časopisy, CD s hudbou či mluveným slovem nepřekvapí v dnešní době snad žádného návštěvníka a uživatele, který do knihovny zamíří. Trendem posledních let ovšem je fondy knihoven dále rozšiřovat a u nás v krnovské knihovně tomu není jinak. Kromě tradičních dokumentů si u nás mohou uživatelé vypůjčit třeba knihy a od června tohoto roku nově také audioknihy, v elektronické podobě. Velmi oblíbeným a žádaným zpestřením výpůjček našich uživatelů jsou ale moderní společenské a deskové hry, které tvoří nedílnou součást našeho fondu už od roku 2014. Co se rozsahu nabídky týče, blížíme se v tuto chvíli k hranici 350 titulů.

Způsob výpůjčky u nás není jistě rozdílný oproti jiným knihovnám a neliší se od způsobu vypůjčení knihy či jakékoliv jiné knihovní jednotky.

Hry půjčujeme absenčně na jeden měsíc v rámci čtenářské registrace bez jakékoliv nutnosti zanechávat v knihovně vratnou kauci. V posledních letech se nám podařilo překonat hranici 2.000 vypůjčených deskových her za rok, přičemž zájem ze strany uživatelů má stále vzrůstající tendenci a nezadržitelně se blížíme k hranici

3.000 výpůjček. Naším cílem je vytvářet pestrou nabídku deskových her, která osloví všechny věkové skupiny. Ať už jde o rodiny s malými dětmi hledající zábavné vyplnění volného času, nadšence do deskovek toužících po náročných výzvách nebo třeba aktivní seniory, kteří chtějí posílit své mentální zdraví. Snažíme se, aby si u nás našel každý to své. Hraní deskových her navíc není jen příjemnou zábavou, ale přináší také řadu benefitů. Rozvíjí naše schopnosti nenásilnou a zábavnou formou a často jsou využívány i jako vzdělávací nástroj. Široká rozmanitost titulů společenských her nabízí nezapomenutelné zážitky, přičemž každá hra má své jedinečné kouzlo a každému hráči přináší něco jiného, výjimečného.

Důvodů, proč hrát společenské a deskové hry, je mnoho. Pro někoho mohou být ideálním způsobem, jak strávit deštivé odpoledne, zatímco pro jiného mohou být vášní a neodmyslitelnou součástí života. Někteří hráči upřednostňují slovní hry, které jim nenápadně pomáhají rozvíjet slovní zásobu, zlepšovat mluvený projev, paměť, postřeh i logické myšlení. Jiní raději volí logické nebo strategické hry, které prověří jejich uvažování, soustředění, prostoro-

rovou orientaci i představivost. Pro milovníky vědomostních her je tu vždy příležitost naučit se něco nového a zároveň si ověřit své znalosti například z historie, zeměpisu nebo přírodních věd. U dětí pak hry výrazně rozvíjejí schopnosti, jako je paměť, logické myšlení, komunikační dovednosti a koncentrace. Hry u nich také rozvíjejí důležité postoje pro budoucí život – učí je zvládat vítězství a prohry, rozvíjí emoční inteligenci a poskytují bezpečnou formou neocenitelné lekce pro život, které jim pomohou stát se empatickými, sebevědomými a vyrovnanými jedinci, schopnými čelit výzvám a překonávat překážky s rozvahou a klidem.

Společenské hry nenesou své pojmenování náhodou, jejich obliba spočívá právě v nutnosti

aktivní interakce s ostatními hráči a přesahu do společenské roviny. Hraním deskových her můžeme smysluplně trávit čas s rodinou a přáteli, rozvíjet schopnost spolupráce a zlepšovat vzájemnou komunikaci. Zároveň máme příležitost lépe poznat ostatní hráče – ať už objevujeme jejich pozitivní vlastnosti, jako jsou cílevědomost a velkorysost, nebo naopak narazíme na méně příjemné stránky, jako je např. pomstychtivost či škodolibost. Zkrátka, deskové hry jsou výborným tréninkem nejen pro naši mysl, ale i pro naše sociální dovednosti.

Když jsme před deseti lety začali v knihovně půjčovat moderní společenské a deskové hry, brzy jsme si uvědomili, že samotné půjčování her není to, co bychom od této služby očekávali. Vždyť s tím, co deskové hry a jejich hraní nabízí, mohou dalece přesáhnout tradiční roli knihovny. Na základě častých zmínek návštěvníků, že by si rádi hry půjčili, ale nemají je s kým hrát, jsme po půl roce půjčování, během Března – měsíce čtenářů, uspořádali první **Noc deskových her** nejen u nás v knihovně, ale snad i v celé republice. Šlo nejen o zvýšení povědomí o nové službě knihovny, ale také o nabídku netradiční komunitní aktivity. Tato akce měla za cíl nabídnout bezpečný prostor, kde by se lidé mohli setkat nad herními plány, najít si spoluhráče, pokud jim chybí a užít si společný čas. Letos probíhá už 10. ročník a tato akce se stala jednou z našich tradičních a velmi oblíbených událostí. V rámci Noci deskových her otevíráme čtyřikrát ročně knihovnu pro malé i velké milovníky deskovek a věnujeme celou noc hraní her – od soumraku až do svítání. Díky našemu bohatému výběru deskových her u nás najdou návštěvníci tituly všech žánrů a obtížností, ze kterých si vyberou jak děti, tak dospělí.

Postupem času jsme se rozhodli naše deskoherní setkávání ozvláštnit a rozhodli jsme se uspořádat několik turnajů. Jeden z nich byl věnován jedné z nejoblíbenějších her na světě – Carcassonne, kde hráči staví cesty, budují města, kláštery a hlavně sbírají body. Další uspořádaný turnaj byl v karetní hře Splendor, kde se hráči stávají obchodníky s drahokamy, najímají nejlepší

řemeslníky a snaží se přilákat šlechtice, aby si zajistili dostatečný bodový zisk a tím i případné vítězství. V obou případech jsme měli obrovské štěstí na spolupráci a oba dva turnaje byly podpořeny vydavateli těchto her u nás.

Protože chceme, aby byla Noc deskových her skutečně jedinečnou a netradiční akcí, pozvali jsme v rámci jednoho ročníku také Jiřího Šebes-tu, který sám vyrábí hry z netradičních materiálů, jako je dřevo, kameny, kov, kosti, paroží nebo ježčí bodliny. Jeho hry nejsou zvláštní jen svým zpracováním, ale také originálními herními mechanizmy. Například jedna z jeho her je založena na tom, jakou kapacitu plic a sílu výdechu mají jednotliví hráči – hra přináší opravdu jedinečný zážitek, při kterém se vám sice může trochu zatočit hlava, ale zábava je zaručena.

V práci s deskovými hrami se zaměřujeme také na spolupráci se školskými zařízeními, pro které připravujeme program **Deskoherní dopoledne**. Tento program je navržen tak, aby žákům nabídl více než jen přestávku od tradičního vyučování. V jeho rámci se děti učí spolupracovat, komunikovat a společně řešit problémy prostřednictvím herních zážitků. Každá hra, kterou do programu zařazujeme, je navíc pečlivě vybrána tak, aby podporovala různé aspekty rozvoje dětí – od týmové spolupráce až po strategické myšlení. Hry vytvářejí prostředí, kde se děti musí navzájem poslouchat, respektovat názory druhých a společně hledat nejlepší možné řešení situací, které hra přináší. Tím se posilují nejen jejich sociální vazby, ale také schopnost empatie a vzájemného porozumění.

Ve fondu deskových her, které máme pro naše uživatele k dispozici, mají zastoupení deskové hry pokrývající různá témata, žánry i úrovně obtížnosti, aby si opravdu každý našel to své. K dispozici máme hry, které jsou snadné na pochopení a mají krátký herní čas, ale máme i takové, které vyžadují více času a energie k osvojení základních herních principů a jejichž herní doba se pohybuje v řádu hodin. Snažíme se tak vyhovět jak příležitostným hráčům, kteří hledají především zábavu a relaxaci, tak i náročným hráčům a nadšencům

do deskovek, kteří chtějí čelit složitým výzvám. Při takto široké nabídce titulů je přirozené, že některé z nich jsou oblíbenější než jiné. I když je těžké jednoznačně doporučit konkrétní hry po

obohacení fondů dalších knihoven, zkušenosti z posledních deseti let půjčování a pořádání ne- všední komunitní akce nám ukázaly, že některé hry se osvědčily a za doporučení opravdu stojí.

Pro děti:

1. Barevná příšerka
2. Bus stop
3. Címk!
4. Děti z Carcassonne
5. Dixit
6. Dobble
7. Magický labyrint
8. Mahé
9. Super farmář
10. Ubongo

Pro pokročilé:

1. 7 divů světa
2. Bang
3. Carcassonne
4. Jízdenky, prosím
5. Karak
6. Krycí jména
7. Labyrint
8. Ostrov
9. Sabotér
10. Splendor

Pro náročné:

1. Arkham Horror
2. Divukraj
3. Duna: Impérium
4. Mars: Teraformace
5. Na křídlech
6. Pandemic
7. Pán prstenů: Putování po Středozeří
8. Rising Sun
9. Root
10. Zaklánač: Starý svět

Poznámka: charakteristiku jednotlivých her najdete v elektronické verzi článku na webu časopisu Duha.

Metodika ke knize Stránky & spol. – Tily a knižní tuláci

Pavína Lišovská
cdc@kjm.cz

Tematický okruh: knihovny – fantazie – knižní tuláctví

Ročník: 6.–7. třída ZŠ

Časová dotace: 60–90 minut

Klíčové kompetence: komunika-
tivní, k učení, k řešení problémů

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyko-
vá komunikace

Cíle lekce:

- Žák čte s porozuměním a odhaduje další děj příběhu na základě získaných informací.
- Žák vytvoří svou vlastní představu Britské podknihovny a jednoduše ji zakreslí /

Žák vymyslí alternativní konec příběhu na základě přečtených ukávek a dokáže podložit argumenty a konkrétními náznaky v textech, proč si myslí právě toto.

- Žák argumentuje své názory a zapojuje se do diskuzí.

Pomůcky:

- kniha JAMES, Anna. *Stránky & spol.: Tily a knižní tuláci*. 1. vydání. V Praze: Fragment, 2022. 359 stran.

ISBN 978-80-253-5985-3.

- krabice s nápisem Beiny knihy (volitelně, není důležitá součást lekce)

- ukázky z knihy: str. 86–90, 96–100, 106–108, 148–151, 155–157, 162–166, popř. doplňkově pro lektora kapitoly 20–23 (tj. strany 178–215)
- náčrt chodeb Britské podknižovny (vytvořeno v Canva.com)
- psací potřeby, papíry, podložky

1) Přivítání a uvedení do tématu

- „Dnes si budeme povídat hodně o knihách, ale trochu jiným způsobem. Na úvod si dáme takové zamyšlení. Zkuste si vzpomenout, kterou knihu jste během svého dosavadního dětství přečetli nejmíckrát a proč?“ – nápady žáků zapisujeme na tabuli, pokud víme žánr knihy, zkusíme je shlukovat podle toho.
- „Proč myslíte, že člověk čte víckrát nějakou knihu? Co ho k tomu vede?“ – diskuze se žáky, nemusíme zapisovat. „Každý z nás k tomu má nějaké důvody. A někteří spisovatelé také přemýšlejí, co se děje s takovými knihami a jejich čtenáři. Jednu takovou knihu tu dnes máme, její hlavní hrdinkou je Tily a je z knihy Stránky & spol. – je to děvče, které má prarodiče, co vlastní knihkupectví, které se jmenuje stejně jako knížka, Tily nemá tatínka a maminka Bea před lety, když byla Tily ještě hodně malá, zmizela a opustila ji. Tily na ni nemá mnoho vzpomínek, jen to, co jí ostatní řekli... Jednoho dne Tily hledá ve spíži vanilkový prášek a najde zapadlou krabici...“ – vytáhneme krabici s nápísem na víku „Beiny knihy“ – „Co myslíte, jaké knihy uvnitř budou?“ – zatím neprozrazujeme, jen vyslechneme tipy dětí.

2) Nejvíc čtené knihy

- „Tily byla samozřejmě velmi překvapená, že něco takového našla, protože moc památek na maminku neměla. A přirozeně pátrala dál. Zjistila, že uvnitř krabice jsou knihy, které byly pro její maminku velmi důležité, byly její nejoblíbenější a nejmíckrát

čtené, jak jí později řekla maminka kamarádka a Tilyin dědeček. Postupně si však také uvědomila, že kolem ní se začínají dít podivné věci...“

- **společné čtení** → ukázka str. 86 uprostřed: „Blížil se konec otevírací...“ až po str. 90 dole: „... ačkoliv se snažil usmívat.“
- „Co myslíte, že je Enoch Křída zač? A co znamenají ty nepokoje u Pramenů? Kde by to mohlo být? A proč je to důležité pro majitele knihkupectví? A čeho si myslíte, že už není Tilyin dědeček součástí?“ – necháme děti postupně odpovídat na otázky, nezapisujeme, diskutujeme, necháme je vymýšlet vlastní závěry, předvídat další děj.
- **společné čtení/převyprávění** → ukázka str. 96: „O dvacet minut později praštila...“ až po str. 100 uprostřed: „... pravila Tily znepokojeně.“ – buď společně čteme, nebo část čteme, část převyprávíme.
- „Kde se to Tily s Alenkou ocitli? Jak myslíte, že k tomu došlo?“ – necháme děti odpovědět a pak jim prozradíme: „Tily totiž stejně jako její maminka uměla vyčíst postavy z knih. S Alenkou se ocitly spolu s dalšími postavami z příběhu Alenka v říši divů na místním čajovém dýchánku a všechno tam bylo tak podivné jako sám tento příběh. A v jednu chvíli...“ → **čtená ukázka** str. 106 nahoře: „Ale ne,“ řekla Tily, které se...“ po str. 108 nahoře: „... Alenka už vedle ní nebyla.“

3) Britská podknižovna

- „Co přesně se v ukázce stalo? A je možné takto jednoduše cestovat do knih? – V dalším příběhu se dozvíme, že na počátku se Tily stávalo, že potkávala jen postavy v prostoru knihkupectví, a to vždycky z těch knih, se kterými měla nejpevnější vztah, byly z knih, které byly její nejoblíbenější, nejvíc čtené. Vybavujete si, jak jsme si na začátku povídali o knihách, které jste

četli nejvícekrát? Kterou postavu byste tedy měli velkou šanci potkat? Potěšilo by vás takové setkání, nebo byste raději vpadli přímo do jejího příběhu a užíli si ho s ní?" – necháme postupně žáky odpovídat a pak převyprávíme další kousek příběhu a navážeme čtenou ukázkou: „Tilyin dědeček prozradí Tily a jejímu kamarádovi Oskarovi, který se také jednou vydá s Tily na výlet do knihy,

že on a Tilyina babička dokáží využívat přirozenou magii z knih a mohou se stát tzv. knižními tuláky, tedy vstupovat do příběhů knih a tam se setkávat a komunikovat s tamními postavami.

A dovedla to prý i dříve zmíněná Bea,

Tilyina maminka. A existuje jen jedno místo v Londýně, kde jim dokáží říct víc o této dovednosti...“ → **čtená ukázka** str. 148 dole: „Děda je dovedl ke schodům...“ až po str. 151: „Až po vás.“

- **úkol:** Po této ukázce rozdáme dětem papíry a psací/kreslicí potřeby a dle jejich preferencí je necháme si vybrat, zda chtějí:

- nakreslit svou představu Britské podknižovny,** kde je využívána magie z knih tak, jak ji měli možnost poznat z ukázek (možno dodat další ukázkou, kde je bližší popis Podknižovny – str. 155–157 (po text: „... vhodil ji do shozu za ním.“) + načrt chodby z Podknižovny k domalování těm, kteří nebudou mít nápad, jak kreslit,
- napiší pokračování příběhu,** kde zkusí vymyslet, kde by se mohla nacházet Tilyina maminka a jak její schopnost vyčíst postavu z knihy/začíst sám sebe do knihy souvisí s tím, proč zmizela... (možno dodat

další ukázkou, kde je popsáno více právě tuláctví po knihách – celá kapitola od str. 162 po str. 166).

4) Prohlídka Britské podknižovny a představení alternativních konců příběhu

- na závěr celého našeho snažení si **představíme své nakreslené verze Britské podknižovny** („Jaká oddělení v Podknižovně budou fungovat? A k čemu slouží? Ve kterém byste chtěli pracovat vy a proč?“) a **přečteme si návrhy příběhů, jak by mohly pokračovat** („Co myslíte, ve které knize se nachází Tilyina maminka? A proč se za Tily nevrátila?“). (Obrázky lze vystavit na tabuli nebo doprostřed

místnosti – dle dispozic. Čtené ukázky je možné filtrovat a číst výběrově jen určitý počet – podle zbývajících času.)

- Je na našem zvažení, zda děti necháme v napětí a prozradíme jim jen malý další kousek (k převyprávění doporučuji např. kapitoly 20 až 23), nebo zda je necháme v napětí úplně a motivujeme je k vypůjčení knihy.

Celé setkání můžeme zakončit trochu filozofickou myšlenkou, která je v této knize samotné na str. 188 – a to: „Abyste se dostali z knihy ven, musíte si znovu přečíst její poslední řádek – řádek stejného výtisku stejné knihy.“ – A ono to tak opravdu je, abychom nějakou knihu „dokončili“ i v reálném světě a dostali se z jejího příběhu, musíme ji dočíst. I když v našich myšlenkách možná bude žít ještě nějakou dobu. Nebo jako ty, které jsme četli vícekrát, navždycky.

Digitální nástěnky a jejich využití

Michaela Mrázová

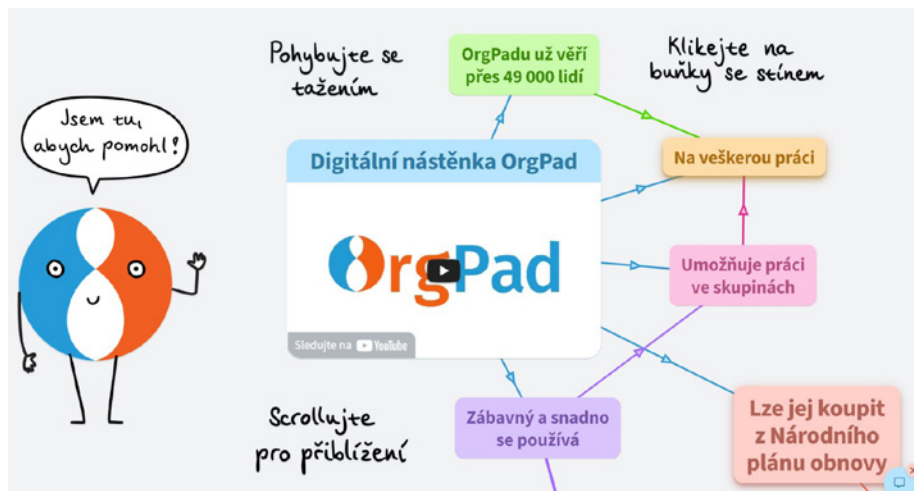
Michaela.Mrazova@nkp.cz

Digitální nástěnky představují flexibilní a efektivní nástroj pro moderní způsob práce a spolupráce. Lze díky nim snadno sdílet informace, spolupracovat na projektech a organizovat různé typy dat. Jejich hlavní výhodou je možnost přizpůsobení různým potřebám a projektům. Ať už potřebujete organizovat týmovou spolupráci nebo si chcete jednoduše usnadnit osobní život, digitální nástěnky nabízejí široké spektrum možností.

V oblasti projektového řízení se digitální nástěnky staly nepostradatelným nástrojem. Umožňují vytvořit centrální místo pro veškeré informace o projektu, sledovat jeho průběh, přidělovat úkoly a spravovat zdroje. Díky vizuálnímu přehledu mají všichni členové týmu jasný obraz o stavu projektu a mohou efektivně spolupracovat. Digitální nástěnky hrají klíčovou roli i v oblasti **týmové spolupráce**. Umožňují snadné sdílení nápadů, vytváření společných dokumentů a organizaci informací. Díky možnosti komentování a označování jednotlivých prvků na nástěnce je komunikace mezi členy týmu efektivnější a transparentnější.

Další oblastí, kde se digitální nástěnky uplatňují, je **vzdělávání**. Umožňují vytvářet

interaktivní lekce, prezentace a studenti s nimi mohou snadno spolupracovat na projektech a sdílet své práce. Díky digitálním nástěnkám je výuka dynamičtější a zábavnější. Kromě profesionálního využití nacházejí digitální nástěnky uplatnění i v **osobním životě**. Můžete je využít pro plánování, vytváření seznamů úkolů, sbírání inspirace nebo organizaci různých osobních projektů. Díky nim budete mít vše přehledně na jednom místě a snadno se zorientujete ve svých povinnostech. Na trhu existuje mnoho nástrojů pro vytváření digitálních

Ukázka OrgPadu

nástěnek, jako například Miro, Trello, Mural nebo FigJam. Každý z těchto nástrojů nabízí různé funkce a je vhodný pro jiné typy projektů a potřeb. My představíme nástroje OrgPad a Padlet.

OrgPad

OrgPad je digitální nástěnka, která umožňuje snadno a efektivně sdílet informace, spolupracovat na projektech a vytvářet vzdělávací obsah, který má být interaktivní. Platforma nabízí širokou škálu funkcí, včetně **vytváření nástěnek, sdílení obsahu** (na nástěnky lze přidávat text, obrázky, videa, soubory a další typy obsahu), **spolupráce v reálném čase, hodnocení a zpětné vazby**. Vzhled vašeho prostoru v OrgPadu připomíná myšlenkové/pojmové mapy, které jsou ale interaktivní („rozklikávací“). Vše můžete jednoduše sdílet, jde o cloudovou službu, nemusíte tedy nic instalovat, stačí se přihlásit do svého účtu.

Chcete pro prezentaci vašeho tématu něco více kreativního? Nebo potřebujete „škákat“ mezi různými snímky a vysvětlovat souvislosti? Přesně v tom je OrgPad jedinečný. OrgPad nabízí bezplatnou verzi s omezenými funkcemi, která umožňuje učitelům a studentům vytvářet nástěnky, sdílet obsah a spolupracovat v reálném čase. Placené verze s více funkcemi, včetně možnosti vytvářet soukromé nástěnky,

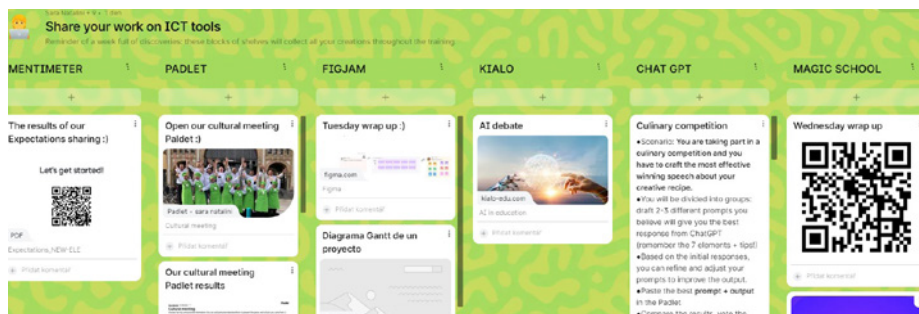
sledovat pokrok studentů a analyzovat data, jsou dostupné za měsíční nebo roční předplatné. Ceny se liší v závislosti na počtu uživatelů a požadovaných funkcích.

Padlet

Padlet je online platforma pro tvorbu interaktivních tabulí, které usnadňují brainstorming, spolupráci a sdílení nápadů. Platforma nabízí širokou škálu funkcí, které umožňují uživatelům přidávat text, obrázky, videa, soubory a další typy obsahu na tabule, které lze snadno organizovat a sdílet s ostatními. Padlet je dostupný z webových prohlížečů i mobilních aplikací, takže se k němu mohou uživatelé připojit z jakéhokoli zařízení.

Jak Padlet funguje? Uživatelé si vytvoří účet a poté svoji první **nástěnku**, mohou si vybrat z předpřipravených šablon nebo zvolit vlastní design. **Na nástěnce lze přidávat text, obrázky, videa, soubory, odkazy a další typy obsahu**. Můžete také kreslit tvary, přidávat poznámky a vkládat widgety z jiných aplikací. Obsah lze uspořádat do sloupců, řádků a skupin a také barevně odlišit různé kategorie obsahu.

Na nástěnkách může spolupracovat více uživatelů v reálném čase. Mohou přidávat komentáře, odpovídat na otázky a sdílet nápady. **Nástěnky lze sdílet s ostatními online prostřednictvím odkazu nebo QR kódu. Uživatelé si nástěnky mohou stáhnout také jako obrázek nebo PDF soubor.**

Ukázka mapy v Padletu (autorka Dita Baraňáková)

Knihovníci doporučují knihovníkům

Šárka Kučerová, Veronika Havlínová, Ivana Šrámková, Tereza Večeřová, Marika Zademska
knihovna@bilovicens.cz, knihovnakladoruby@seznam.cz, sramkova@kkdvyskov.cz, vecerova@
knihovnazn.cz, marika.zademska@knihovnatrinec.cz

Přinášíme Vám tipy na zajímavé tituly odborné literatury, beletrie, dětské literatury i deskových her od kolegů a kolegů z knihoven.

Odborná literatura

Člověk na Moravě 19. století

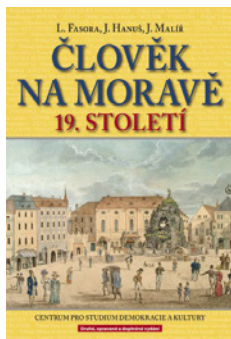
Sborník prací předních českých historiků je pokusem o rekapitulaci sociálních dějin Moravy v 19. století. Autoři jednotlivých textů se věnují vybraným osobnostem v kontextu společenských vztahů a na jejich životním a profesním vývoji sledují proměny dané profesí jako celku. I po letech, které uplynuly od mých studií na Filozofické fakultě, se ke knize vracím ráda a opráším něco nového.

Ivana Šrámková

Knihovna Karla Dvořáčka ve
Vyškově

Tereza Matějčková: Bůh je mrtev. Nic není dovoleno.

Autorka se ve své knize zamýšlí nad aktuálními tématy současného světa, na které nabízí originální pohled, a zároveň poskytuje prostor pro zasazení myšlenek v knize do čtenářovy reality. Kniha obsahuje eseje autorky a rozhovory se zajímavými osobnostmi. Kromě toho, že se čtenář dozví mnoho nového, kniha slouží také jako trénink vlastního kritického myšlení a obecně vybízí k zamýšlení se a uvažování nad různými tématy. Dílo rovněž získalo cenu Magnesia Litera

a osobně jej považuji za inovativní a příjemně odvážný počín. Autorka narovinu a jednoduše popisuje to, co jste možná již dávno tušili, jen jste to neuměli pojmenovat.

Tereza Večeřová

Městská knihovna Znojmo

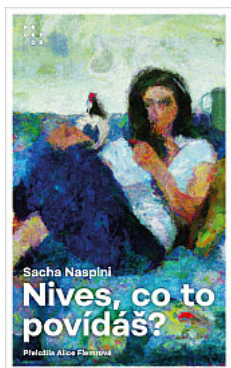
Beletrie

Sacha Naspini: Nives, co to povídáš?

Mám ráda knížky, které umí překvapit. A této svěží italské jednohubce se to povedlo na výbornou! Zaujala mě už anotací, která slibuje příběh o čerstvé vdově, která volá veterináři kvůli zhypnotizované slepici. Slepice však v ději brzy ustupuje do pozadí a stáváme se svědky dlouhého nočního telefonátu, ve kterém vyplývají na povrch staré milostné eskapády, zasuté křivdy i nečekaná tajemství. Děj je plný zvratů a je stejně nekonvenční, jako jeho postavy. Příběh se čte lehce, je úsměvný i bizarní, nechybí v něm ani drama a nutí k zamýšlení. Emoce se v něm střídají doslova jako na houpačce. Tato originální novela mě bavila opravdu hodně! Výborný je i překlad Alice Flemrové. Za mě skvělý počín z nakladatelství Prostor.

Šárka Kučerová

Obecní knihovna Bílovice nad
Svitavou

Ewald Arenz: Velké léto

Jsou knihy, kterými se čtenář prokousává a ne vždy je dočte. A jsou knihy, které nedáte z ruky, dokud nezjistíte, jak to dopadne. Velké léto Ewalda Arenze spadá do druhé kategorie. Autor umí zachytit zdánlivě obyčejné všední věci s naprostou lehkostí a knížka se čte jakoby sama. Už první stránka vás vtáhne do života šestnáctiletého Fridricha, který nejen díky přípravě na reparát přehodnotí názor na svého dědu, ale hlavně se zamiluje.

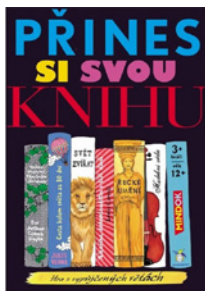
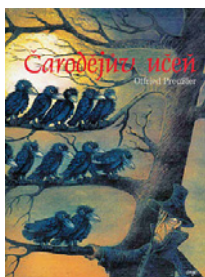
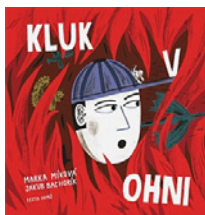
Veronika Havlínová

MKS Letovice – knihovna, pobočka Kladoruby

Dětská literatura

Marka Míková: Kluk v ohni

Knihy Marky Míkové máme doma i v knihovně moc rádi. Často s nimi pracujeme na literárních lekcích, hrajeme podle nich večerníčky, využíváme jejich zajímavá témata pro klub MRKni. Kluka v ohni jsem potřebovala načíst pro nový literární program do knihovny, a když kniha ležela doma na stole, obálka velmi zaujala i syna Olivera, i když je podle autorů určena starším dětem. Proto bych ráda vyzdvihla obrazové pojetí knihy, jak jej zpracoval Jakub Bachorík, myslím, že může zaujmout skupinu tzv. nečtenářů. Marka Míková v knize vypráví příběh desetiletého kluka Franty, který se těžce popálil při snaze uhasit požár a na následky toho se pak ocitá v ohrožení života a musí zvládnout velmi dlouhou a nepříjemnou léčbu. Kniha k nám vstupuje právě v době, kdy Franta leží dlouhé měsíce v nemocnici, zdají

se mu velmi barevné a živé sny, ve kterých se prolínají vzpomínky i současnost. Vzpomíná na nepříjemný zážitek se spolužákem, který ho šikanuje, na kamarády, kteří za ním stojí, na samotný úraz a hlavně na svou rodinu, babičku. Franta může komunikovat jen očima nebo stiskem ruky. To je zajímavý moment v knize, kdy si můžeme s dětmi povídat o tom, jak se dá nemocnému pomoci, jak s ním komunikovat, co mu třeba udělá radost. Knihu vydalo nakladatelství Cesta domů, které se snaží přispět k lepší informovanosti o umírání, smrti a péči o nemocné. Takhle kniha nám otevírá hned několik témat. V první řadě je prevencí proti úrazům, pomůže uvědomit si, kdy všude může dojít k velmi vážnému úrazu, ať už popálením nebo jinak. Dále nám dává návod a vede k zamyšlení, jak můžeme pomoci my někomu, kdo je vážně zraněný, dlouhodobě hospitalizovaný a že je velmi důležité se nevzdávat a bojovat, když by se něco podobného stalo nám. A v neposlední řadě, vzdává hold všem zdravotníkům za jejich obětavou péči a nasazení. Marka Míková působí v projektu Loutky v nemocnici a to ji motivovalo k napsání dalšího zajímavého příběhu na poli dětské literatury.

Marika Zademska
Knihovna Třinec

Otfried Preußler: Čarodějův učeň

Nádherný příběh čtrnáctiletého chlapce Krabata, jehož životní podmínky a sen přivedou do Černého mlýna. Tam se stává jedním

z dvanácti Mistrových pomocníků a s postupem času zjišťuje, že se tu dějí neobyčejné věci. Prußlerovo zpracování lužickosrbské legendy, v níž je nejsilnějším tématem očištění síla lásky a důležitost přátelství, svou poetikou čtenáře oslovuje i po více než 50 letech od prvního vydání.

Ivana Šrámková
Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově

Deskové hry

Přines si svou knihu

Společenská hra pro nejméně tři hráče. Jak už název napovídá, stačí si přinést knihu, vybrat kartu a může se hrát. Během časového limitu hráči rychle listují, aby našli co nejtípnější příspěvek odpovídající zadání. Lze použít jakoukoliv knížku, proto hru můžete hrát s kýmkoliv, kdekoli a kolikrát chcete a pokaždé bude jiná.

V knihovně ji využívám při literárních setkáních, i zarytí nečtenáři se u hry často baví.

Ivana Šrámková
Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově

Oleksandr Nevskiy, Oleg Sidorenko: Mysterium

Kdo má rád tajemno a vizuální zážitky, určitě si při této hře přijde na své. Tato hra Vás nepřestává překvapovat, vtáhne Vás do děje a atmosféry tak, že zapomenete na prostor a čas. Její výhoda spočívá i v kooperativnosti. Z psychologického hlediska vede k odhadu myšlení druhého člověka (spoluhráče) a k tomu pokusit se podívat na věc z jiného úhlu pohledu. Nikdy se hry dostatečně nenabažíte, existují i rozšíření a hudební podklad.

Tereza Večeřová
Městská knihovna Znojmo

Knihovna není ostrov – rozhovor s dr. Vítem Richterem

Tomáš Kubíček
Tomas.Kubicek@mzk.cz

Kdybys měl jmenovat tři skutečně důležité věci, které podle tebe ovlivňují podobu současného knihovnictví, které by to byly?

- Výstavba a rekonstrukce knihoven jako podmínka pro rozšíření funkcí knihovny – knihovna jako zajímavý a atraktivní prostor pro studium i volný čas.
- Digitální kompetence pracovníků knihoven – schopnost využívat a zejména nabízet existující a nové digitální služby svým uživatelům.
- Spolupráce knihoven – vlastní vklad a také schopnost využívat a nabízet to, co dělají jiní.
- Spolupráce se zřizovatelem či provozovatelem knihovny – zaujmout ho,

získat podporu pro rozvoj a investice do knihovny, získat dobrý rozpočet.

Takže čtyři. Výborně. A s řešením kterého z těchto úkolů či výzev jsi nejméně spokojený a proč? A který, podle Tebe, zvládají knihovny dobře?

Nepřemýšlím o tom v kategorii spokojenosti nebo nespokojenosti, ale spíše z hlediska toho, na čem se každá knihovna a především každý z nás může podílet a může dosáhnout rychlé změny. Tím je bezesporu zlepšení vlastních digitálních dovedností a nabízení digitálních služeb veřejnosti. Vnímám to především jako nutnost určitého mentálního posunu: všichni cítíme, že

tištěná kniha je to nejlepší, ale digitální svět je tady, stále se rozšiřuje a také nás ovlivňuje, zejména mladé lidi. A je tam také obrovská konkurence. Kde jsou ale knihovny?

Intenzivně digitalizujeme, jsme schopni veřejnosti nabídnout podstatnou část starší české vydavatelské produkce v digitální podobě a online, ale vypadá to, že většinu knihoven a jejich pracovníků to nezajímá (zejména ze sféry veřejných knihoven). Často slyším názory:

„u nás to nikdo nechce,“ ale já si to překládám jinak: *„mě to nezajímá, já to neumím, a proto to nebudu nikomu nabízet, my máme naše knížky.“* Něco podobného je i s portálem KNIHOVNY.CZ. Jedná se o silný nástroj pro vyhledávání informačních zdrojů v českých knihovnách. Je pravda, že pro obecnou veřejnost je to možná zbytečně mohutné, ale pro studenty, pedagogy, vědecké pracovníky to může být zlatý důl. Divné je, že většina vysokoškolských knihoven tento nástroj ignoruje. Asi si tam říkají *„my máme své ELZ, za ty platíme a nikdo nic jiného nepotřebuje.“*

A nakonec jsme u spolupráce. Oba uvedené příklady vyžadují určitou míru spolupráce a do té se nám často nechce. Jenomže knihovna není ostrov...

Vlastně mi z toho, co říkáš, vyplývá, že za to nejdůležitější považuješ aktivní participaci knihoven na digitálním světě. Ty ostatní úkoly jsou tím v jistém smyslu určeny. Přidržíš se tvé metafory ostrova. Co ty malé knihovny na malých městech nebo obcích? Jak ony se mohou včlenit do této sítě, jak ony mohou být součástí této výzvy? Nehrozí nebezpečí, že se nám ztratí za obzorem?

Pro knihovny v menších obcích a městech má zapojení do digitálního světa ještě větší význam. Mohou si tímto způsobem snadno a bezplatně

rozšířit nabídku vlastních služeb. Knihovny jsou službou především pro místní komunitu. Proto je přirozené, že návštěvníci chtějí primárně využít vlastní knihovnu, ale proč by jim tato knihovna nemohla při neúspěšném hledání nabídnout službu jiné knihovny nebo centrálního systému? Je ale potřeba tyto možnosti znát, naučit se je ovládat, a hlavně nabídnou svým čtenářům. To ale vyžaduje určité úsilí a v digitálním prostředí to není vždy jednoduché.

Od roku 2001, kdy platí knihovní zákon, nemají obce povinnost provozovat knihovny. Jestliže uvažujeme o budoucnosti malých knihoven, potom jistě platí, že bude záležet na rozhodování zastupitelů a přání obyvatelů obce. Pokud obec o svou knihovnu dlouhodobě pečuje, investuje do modernizace, do rozšíření funkcí knihovny jako komunitního, vzdělávacího

a kulturního centra, potom je zbytečné mít nějaké obavy. Vedle osvědčených zastupitelů je důležitá také osobnost knihovnice či knihovníka, protože to jsou ti, kteří by měli přicházet se zajímavými náměty na rozvoj.

V procesu proměny knihoven mají také důležitou úlohu krajské knihovny a knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí. V těchto dnech hledají hodnotitelské komise po celé republice nejlepší knihovny roku 2024. Sleduji toto soupeření řadu let a připadá mi zajímavé, že v některých krajích není problém najít vynikající a dobré knihovny, ale někde to nemusí být tak snadné. Není pochyb o tom, že v některých krajích se podpoře malých knihoven daří lépe a nejde vždy jen o peníze...

Aktivně se začlenit do poskytování digitálních služeb je tedy, podle tebe, klíčový argument pro rozhodování samospráv, zda má knihovna přežít či nikoliv. To ní logicky, jak moc je to ale reálné? Nejde jen

o to, že si nejsem jist, zda malé knihovny se zatím spíše tradiční poptávkou mají odborný personál na poskytování takových služeb, který by se navíc musel stále vzdělávat v jejich škále i struktuře, ale i o to, že čtenáři nejsou vždy naučeni, že takové služby mají právě od své knihovny vyžadovat. Zatím stále platí, že když se zeptáš v jakémkoliv průzkumu: „Co si představujete pod pojmem knihovna a jaké služby od ní očekáváte?“, naprostá většina odpoví – tištěné knihy, to další je prostě nenapadne.

Myslím, že jsme si trochu nerozuměli. Pokud uvažuji o knihovnách malých obcí, tam je klíčová investice do rozšíření funkcí knihovny jako komunitního, vzdělávacího a kulturního centra obce. Mít příjemný a otevřený prostor pro setkávání, nabízet širší spektrum akcí pro celou komunitu a samozřejmě provozovat klasickou knihovnu, podporovat čtenářství, protože právě v této oblasti je knihovna nenahraditelná. Dobře číst se musíme naučit všichni. I ti, kteří se teprve budou rodit do světa robotů a umělé inteligence.

Digitální služby a prezentace knihovny v digitálním prostředí by měly být samozřejmou součástí aktivit každé knihovny. To, že máme dnes pocit, že se nám to nedaří, neznamená, že bychom o to neměli usilovat. Asi všem se nám zdá, že se svět proměňuje příliš rychle, ale při pohledu zpět to zázračná rychlost není. Počátkem 90. let se začaly knihovny automatizovat, dnes je to samozřejmost, ale trvalo to několik desetiletí. K internetu se začaly knihovny připojovat v polovině 90. let a teprve v roce 2012 skončila státní podpora tohoto procesu a internet se stal samozřejmostí. Portál Knihovny.cz byl ve své základní funkci představen v roce 2016, služba Získej na plno funguje od letošního roku a digitální knihovny v režimu děl nedostupných na trhu jsme fakticky otevřely v roce 2020. Tvůrci systémů mají často pocit, že jejich skvělé řešení budou všichni okamžitě využívat. Skutečnost je trochu jiná a nabízené systémy

nejsou tak dokonalé. Naučit knihovny, jejich pracovníky a zejména veřejnost využívat nové služby není kampaň, ale dlouhodobý a také složitý proces. Na to jsme trochu zapomněli, ale pokud se na to soustředíme, určitě se situace postupně zlepší.

Na začátku jsi říkal, že se každý z nás musí zapojit do tohoto procesu, abychom dosáhli rychlé změny, nyní mluvíš o postupném zlepšení. Nemyslím ale, že si protiřečíš. Ta rychlá změna, jestli Ti dobře rozumím, musí být v našem přístupu, jinak ztratíme čas a možná i jedinečnou příležitost, kterou teď máme. A následně musíme pracovat s vědomím, že celé to bude chtít soustavné a dlouhodobé úsilí. Protože možná procházíme změnou paradigmatu knihovnické profese. I když, nebo možná právě proto, že ta klíčová část naší práce zůstává – služba veřejnosti na rozvoji informované a kriticky uvažující společnosti. Vlastně nás knihovny opět volá k odpovědnosti, je to tak?

Musím se hodně usmívat, určitě nikoho nevolám k odpovědnosti, ale moc bych si přál, abychom si my všichni uvědomovali nutnost změn a společně se na proměnách knihoven podíleli. V posledních letech se nám podařilo přesvědčit některé významné osobnosti i instituce, že knihovny mají svůj silný potenciál rozvoje i v digitálním světě, a vyvolat pozitivní očekávání. Tato očekávání bychom neměli zklamati.

Děkuji za rozhovor.

Vít Richter je ředitelem Knihovnického institutu Národní knihovny ČR, předseda Ústřední knihovnické rady, výkonný tajemník Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR, koordinátor dotačního programu VISK, vedoucí projektu Benchmarking knihoven, spolupracoval a spolupracuje na řadě celostátních průzkumu zaměřených na problematiku knihoven, čtenářství dospělé a dětské populace.

Komise soutěže Knihovna roku 2024 navštívila nominované knihovny

Kamila Šeligová
seligova@knihovnaspk.cz

V letošním roce komise pracovala v novém složení. Kromě Tomáše Pavelky, knihovníka Zámecké knihovny Mořice, který již v předchozích letech jako hodnotitel působil, vyrazili všichni ostatní knihovníci na týdenní cestu po jednotlivých krajích, obcích a knihovnách poprvé. Dalšími členy jsou Mgr. Lenka Dostálová, vedoucí Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven (Moravská zemská knihovna), PhDr. Michaela Staňková, krajská metodička Krajské vědecké knihovny v Liberci, Mgr. Lukáš Viktořík, metodik knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí Knihovny Kutná Hora, a Mgr. Kamila Šeligová, předsedkyně komise, ředitelka Městské knihovny T. G. Masaryka Šumperk, knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí.

Všichni členové komise si moc užili návštěvu jednotlivých knihoven. Velmi odpovědně také proběhla příprava na cestu. Kolega Lukáš Viktořík ve spolupráci s panem řidičem Martinem Němcem z Národní knihovny pečlivě naplánovali celotýdenní trasu po jednotlivých krajích s přesným časovým rozvrhem. Paní kolegyně Michaela Staňková připravila veškeré podklady pro jednotlivá hodnocení, Kamila Šeligová komunikovala za komisi s Ministerstvem kultury a nominovanými knihovnami v jednotlivých obcích. Do všech obcí, knihoven a příslušným metodikům dorazily e-maily se zprávou, kdy do jejich knihovny komise dorazí. Pro každou

z knihoven je spravedlivě plánovaný čas návštěvy 1,5 hodiny.

V pondělí 26. srpna vyjela komise od Národní knihovny do nominovaných knihoven dle naplánované trasy. V pondělí tedy navštívila místní knihovny v Nedvězi u Říčan, Mrákotíně a Hodicích, v úterý Vacov, Karlovice a Žlutice, ve středu Panenský Týnec, Libiš a Svijany, ve čtvrtek Černilov, Olomoučany a Ořechov a v pátek zakončila celé turné v Hnojníku a Bohdíkově.

Při příležitosti ceny Knihovna roku vydává Ministerstvo kultury reprezentativní publikaci. Představuje vítěze prestižních knihovnických soutěží.

Mapuje nominace a ocenění v kategoriích Základní knihovna a Významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb. Součástí jsou i ocenění MARK, Městská knihovna roku a Medaile Zdeňka Václava Tobolky. Publikace tak přinese ucelený přehled o nejvýznamnějších počinech v oblasti knihovnictví za uplynulý rok. Pro tuto připravovanou publikaci dodáme informace o místních knihovnách, které získají nejlepší hodnocení.

Začátkem měsíce září pak komise informovala Ministerstvo kultury o proběhlé cestě a pořadí hodnocených knihoven. Všichni se tak můžeme těšit na společné setkání u příležitosti předávání ocenění jednotlivým knihovnám, které probíhá tradičně v měsíci říjnu v Zrcadlové kapli Klementina.

Místní knihovna Hodice

Digitální odyssey v knihovnách

Eliška Bartošová

eliska.bartosova@sdruck.cz

Senioři jsou jednou ze skupin obyvatel ohrožených i zasažených tzv. digitálním vyloučením, tedy stavem, kdy člověk v důsledku nemožnosti používat digitální technologie a služby ztrácí možnost plnohodnotně participovat na společnosti. Cílem Digitální odyssey v knihovnách je digitálnímu vyloučení seniorů předcházet. Za dobu jeho trvání poskytly knihovny v projektu 1330 individuálních konzultací a proškolily 2400 seniorů. Tento text je o tom, jak projekt vznikl a jakým prošel vývojem, a stručně přibližuje, jakou roli v digitální inkluzi hrají knihovny v Holandsku.

„Naši milí přátelé, moc děkujeme za školení na počítačovou gramotnost, které proběhlo v letošní knihovně 30. 5. 2024. Moc jsem se na to těšila a bylo to ještě lepší. Jste doopravdy dobří. Zlepšujete nám kvalitu života. Jsme tuze rádi, že Vás, knihovníky, a knihovny máme. Jste pro nás velice důležití. Fakt.“ účastnice kurzu Zdena C.

Digitální odyssey do knihoven

Základní kámen Digitální odyssey v knihovnách byl položen na konci července 2021 v sousedské dílně DOK16 Městské knihovny v Praze, kde jsme se poprvé – ještě s iniciátorem tohoto propojení Ondřejem Hudečkem – setkali s tehdejší projektovou manažerkou Nadace Vodafone Janou Hájkovou. Jolana Hájková přišla s návrhem zapojit knihovny do již existujícího projektu Digitální odyssey, zaměřeného na posilování digitálních dovedností seniorů.

V rámci Digitální odyssey existoval (a v aktualizované podobě stále existuje) online kurz, který seniora atraktivní a zábavnou formou provádí úplně základními službami a možnostmi využití internetu pro komunikaci, zábavu, nakupování, cestování, bankovní služby apod. Existovala také spolupráce s organizací Moudrá Sovička, která na objednávku přijede do libovolného města v ČR uspořádat kurz ovládnání chytrého telefonu či tabletu a poskytnout

individuální podporu seniorům, aby mohli své digitální dovednosti dále rozvíjet sami s využitím online nástrojů.

Hlavní otázkou, kterou jsme tehdy diskutovali bylo, zda bychom mohli využít sítě knihoven k posílení dopadu a navýšení kapacit této služby, o níž je takový zájem, že na příjezd Moudré Sovičky se čeká i několik měsíců. A současně, zda bychom tím tuto službu mohli přinést ještě blíže seniorům žijícím v menších obcích, s menšími příležitostmi dostat se k digitálnímu vzdělání, technologiím a erudované pomoci.

Každá úspěšná odyssey potřebuje pilota

Na tom, že chceme zapojení do projektu umožnit knihovnám různých typů a velikostí, včetně těch úplně maličkých, panovala shoda od počátku. A to i s vědomím, že budeme muset zaujmout individuální přístup, být otevření možnostem, potřebám a specifikům jednotlivých knihoven. Sdružení knihoven projevilo ochotu ustát tento projekt ve svém portfoliu, a tak jsme začali hledat a oslovovat knihovny, které digitální vzdělávání seniorů zajímalo a byly ochotné pomoci dát nápadům konkrétní tvar a usadit představy v realitě.

Na základě série pracovních setkání navrhovaný model spolupráce byl postaven na dvou úrovních – půjčování chytrých zařízení

seniorům domů a individuální asistence jako základ a pokročilá úroveň, obohacená o pořádání kurzů, za které knihovny dostanou z projektu finanční kompenzaci. Podle zvoleného modelu spolupráce budou knihovnice a knihovníci proškoleni. Lektorské dovednosti, cílené na potřeby seniorů, zajistí Elpida a technologické, zaměřené na práci s chytrými zařízeními (telefony a tablety), Moudrá Sovička. Spolu s tím knihovny dostanou zařízení k půjčování seniorům domů, předplacené datové SIMkarty, pracovní listy a plakát k pověšení do knihovny.

V březnu 2022 jsme spustili závazné přihlašování a všech 22 knihoven, které projevíly zájem, jsme přizvali do pilotního ročníku projektu. Pilotem jsme testovali zejména to, jak budou v praxi fungovat navržené modely zapojení a čím můžeme knihovny v zavedení nové služby podpořit. Prvních dvaadvacet odvážných nám pomohlo projekt odladit do podoby, kdy je připraven se rozrůstat o nové knihovny. Aktuálně je do projektu zapojeno 50 knihoven různých velikostí po celé České republice.

Díky pilotu jsme také zjistili, že o půjčování chytrých zařízení domů, které bylo původně jednou ze stěžejních komponent projektu, není ze strany seniorů takový zájem, jak jsme očekávali. Většina seniorů již nějaké zařízení vlastní a ti, kteří ne, mají obavy si přístroj odnést domů. V dalších ročních jsmo tedy snížili počet zařízení, které knihovny z projektu dostávají.

Pilotem jsme si také ověřili předpoklad, že jeden stříh nesluší všem. Zapojené knihovny samozřejmě dostávají tipy a doporučení z praxe, necháváme však zcela na nich, jak si službu u sebe nastaví. Některé například pořádají čtyřhodinové kurzy vcelku, jinde je dělí na více setkání. Typicky je vedou knihovnici a knihovnice, možné je ale také zapojení externistů. Někde kurzy probíhají i mimo knihovnu, například v domech pro seniory. Individuální asistence probíhá zpravidla v konzultačních

časech, ale jak časté a dlouhé tyto jsou, se různí, stejně jako to, zda a jak se na ně senioři předem přihlašují. Zapojené knihovny jsou největšími experty na "své" seniory a jejich potřeby a mají také různé možnosti a způsoby práce. My tuto diverzitu vítáme a podporujeme a alespoň jednou do roka dáváme koordinátorům a koordinátorkám ze zapojených knihoven příležitost, aby na online setkání mohli své přístupy a zkušenosti s nimi sdílet. Pro nás jsou tato setkání, vedle průběžných zpráv, také cenným zdrojem informací o tom, jak se vyvíjí potřeby knihoven. Na základě minulého online setkání jsme například v aktuálním běhu projektu nabídli knihovnám možnost nechat se proškolit od Moudré Sovičky ještě na iOS.

Digitální odysea překračuje hranice

Česká Nadace Vodafone spolupracuje na digitálním vzdělávání seniorů s Nadacemi Vodafone ve Velké Británii, Irsku, Lucembursku, Holandsku a Rumunsku, přičemž spolupráce s knihovnami je jedním ze směrů, které budou ve všech zemích společně podporovat a rozvíjet. V Irsku již spolupráce probíhá, byť v menším rozsahu, ostatní země budou letos se zapojováním knihoven teprve začínat. To ale neznamená, že tu s digitálním vzděláváním v knihovnách již zkušenosti nemají.

V Holandsku je například zapojení knihoven do digitální inkluze podporováno vládou (i finančně), má oporu v zákoně, fungující systém podpory knihoven v zavádění a vývoji služeb, a také systém vzdělávání knihovníků a knihovnic. Ústředním mottem tohoto modelu je, že je naší společnou odpovědností, aby lidé nebyli vyloučeni ze společnosti, která se přesouvá do onlinu.

Čtvrtina obyvatel Holandska nemá dostatečné digitální kompetence a zvyšuje se množství služeb, ke kterým se bez nich nedostanou. Například nezaparkují nebo nezaplátí složenky, neboť v Holandsku postupně zavírají kamenné pobočky bank.

Knihovny v Holandsku se soustředí na to, aby se kdokoliv mohl kdykoliv obrátit na libovolného knihovníka s praktickým dotazem a získal pomoc nebo termín konzultace. Kurzy digitálních kompetencí v knihovnách sice probíhají, ale typicky je vedou dobrovolníci. V Haarlemu jsem byla svědkem pravidelné události, kdy v knihovně sedí úředníci a lidé za nimi mohou přijít konzultovat své životní situace, a současně v jiné místnosti čeká dobrovolník a pomáhá, pokud si nejsou jistí, jak si to pak naklikat.

V Holandsku je digitální pomoc otevřená všem, žádný program cílený specificky na seniory tu na národní úrovni nenajdeme. Měla jsem však možnost setkat se i s Maysou Joni z Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA), která má na starosti program zapojování seniorů pro celou síť knihoven v Amsterdamu. Cílem je zvyšování kvality jejich života, a tak tam také, zcela přirozeně, patří zvyšování jejich digitálních kompetencí. Webová stránka programu OBA helpt (OBA pomáhá) je navržena tak, aby bylo pro seniory snadné se na ní zorientovat a přijít si pro radu. Velká péče je

věnována také komunikaci a používání jazyka způsobem, který podporuje a „zmocňuje“ (empower).

Závěr

Přesun života do onlinu se (různou rychlostí, ale jistě) odehrává v celé Evropě a knihovny se (různou rychlostí, ale samozřejmě) chápou iniciativy pomáhat, aby lidé nezůstávali z takové společnosti vyloučení. Digitální gramotnost je v přípravě jako následující společné téma českých knihoven (viz článek Knihovní tematické dvouletky od Lenky Hanzlíkové), čímž se připojujeme ke státům, kde tento problém knihovny řeší společně na celostátní úrovni, jako je například právě Holandsko, ale také Skandinávie. Díky Erasmu+ Sdružení knihoven se na jaře mohly kolegyně Zdena Haplová a Irma Zajíčková z Masarykovy knihovny Vsetín, která je zapojená v projektu Digitální odysea v knihovnách, vydat pro inspiraci a zkušenosti do OBA. Přála bych si, aby to byl teprve začátek rozsáhlejší spolupráce a sdílení zkušeností se zahraničními knihovnami na tomto společném cíli.

Projekt DemoHRÁČ aneb Jak můžou knihovny učit myslet pro-demokraticky

Ludmila Houdková
lida.houdkova@post.cz

- V roce 2017 by v ČR k volbám šlo jenom 51% středoškoláků, když by měli volební právo. (výzkum sociologického ústavu AVČR)
- V roce 2020 poprvé v historii klesla důvěra v demokracii mezi mladými lidmi do 35 let na pouhých 48 %. (Výzkum Cambridžské univerzity na vzorku 5 miliard lidí ze 160 zemí světa).

Je mladým lidem jedno, kam směřuje stát, ve kterém žijí? A pokud to nebudou řešit ani v budoucnu, kdo se postará o demokracii v době, kdy se naši blízcí sousedé propadají na indexu demokracie směrem domů? A co když existuje kurz, který umí u mladých lidí měřitelně:

- zvýšit zájem o aktivní participaci na veřejném dění,

- podpořit preferenci demokracie před jinými formami vlády,
- stimulovat postoj, že by se mělo pomáhat i zdarma.

A je sepsán do podoby „kuchařky krok za krokem“ a zdarma k dispozici ke stažení. Měl by si najít cestu do knihoven? Je to téma, které souzní s vizí knihoven pro 21. století? Má formát, který je na půdě knihovny realizovatelný? Pojďme se na to podívat. Ale popořadě. Úvodní věta byla realita, se kterou jsme v roce 2019 chystali projekt DemoHRÁČ. Chtěli jsme vytvořit program, který bude pracovat s tématem demokracie takovou formou, že to mladé lidi vtáhne a pocítí jakousi naléhavost se zajímat o to, co se kolem nich děje. A proto vznikl tříletý československý projekt realizovaný v letech 2020–2023 podpořen z grantu programu Erasmus+. Podílelo se na něm 5 organizací, a to:

- Prázdninová škola Lipnice,
- Youthwatch,
- Cre.cz,
- město Nitra.sk,
- Petrklíč help.

Během těchto tří let jsme:

- Vytvořili metodiku, která v sobě snoubí prvky zážitkové pedagogiky, neformálního vzdělávání a larpu určenou primárně pro žáky 8.-9. tříd ZŠ a 1.-2. ročníků SŠ, ale využitelnou po drobných inovacích i pro starší (vysokoškoláky i dospělé).
- Metodiku poctivě testovali na skupinách mladých lidí v ČR i na Slovensku a upravovali tak, aby plnila cíle a zároveň byla snadná na používání dalšími pracovníky s mládeží.
- Metodiku podrobili zkoumání formou dopadové analýzy (měření před a po školení).
- V metodice proškolili pracovníky s mládeží a učitele v Nitře a na Těšínsku.
- Pracovníkům jsme poskytli supervizní podporu při testování metodiky v jejich praxi.

- Metodiku i dopadovou analýzu sepsali do formátu příručky, se kterou může pracovat široká odborná veřejnost.
- Výstupy šířili na dalším školení pro pracovníky s mládeží, konferenci, v odborných časopisech i sociálních sítích.

Program si stanovil následující **záměr a cíle**.

Záměr: Naším záměrem je podpořit u mladých lidí vnímání sebe sama jako důležitého prvku občanské společnosti, která může přímo ovlivňovat dění ve státě. Chceme, aby si byli vědomi toho, že ač má demokracie své mouchy, je to v současné době to nejlepší, co můžeme mít, a není samozřejmostí. Rádi bychom nastartovali zájem o dění kolem sebe a citlivost na události, které mohou přispět k oklešťování demokratických principů. Zároveň chceme mít kurz, který používá jednoduché programové prostředky tak, aby ho mohli používat i další pracovníci s mládeží.

Téma: Demokracie, občanská odpovědnost

Cíle:

1. Znalosti

1.1 Účastník ví, že totalitní prvky se v různých státech v různé míře objevují i v dnešním světě.

1.2 Účastník zná příklady událostí a nařízení, které vedou k ohrožení nebo posílení demokracie, a to z historie i současnosti.

1.3 Účastník ví, jak může občanská společnost ovlivňovat dění ve státě a rozumí tomu, že je součástí občanské společnosti i on sám.

2. Postoje

2.1 Účastník preferuje demokratické zřízení oproti totalitnímu.

2.2 Účastník je citlivý na události, které vedou k ohrožení demokratických principů.

2.3 Účastník vnímá sebe sama jako platnou součást občanské společnosti.

Formát metodiky, který jsme vytvořili, vypadal tak, že obsahoval dvoudenní školení (10–18 a 9–16 hodin) a tři navazující devadesátiminutové workshopy realizované s časovým odstupem

cca 14 dnů. Asi si dokážete, milí čtenáři, představit, že pro některé školy bylo obtížné tomu takovou časovou dotaci vyhradit. Proto jsme podali opět u agentury Erasmus+ navazující projekt Demohráč nadosah, který má metodiku pod odborným dohledem metodiků z Prázdninové školy Lipnice a Youthwatch přizpůsobit potřebám dalších organizací, třeba právě i knihoven. A jak to přizpůsobení vypadá? Podařilo se nám stáhnout rozsah na dva dny v příznivější časové dotaci 8 – 15 a 8 – 14 při zachování stejných cílů. Pilotně teď tyto úpravy testuje například Moravská zemská knihovna.

Proč zrovna knihovny by se měly takovýmto programem zabývat, když jde mimo literární rámec? Těch důvodů vidím mnoho, zkusím heslovitě vypíchnout ty nejzásadnější z nich:

- Program má i literární prvky – v jednom programu se čtou úryvky knih, které se věnují tématu života teenagerů v zemích, kde mají s demokracií problémy. S vložením obrovského know-how stran beletrie i literatury faktu mnohých knihovníků by šel program doplnit o podobné prvky i v dalších částech (zajímavé by bylo např. prozkoumat

literaturu věnovanou nástupu nacismu k moci ve Výmarské republice).

- Ve vizi knihoven jakožto center vzdělávání a setkávání mají určitě místo kvalitní programy, které pracují s knihami zase úplně jinak, než jsou teenageri zvyklí (třeba při reflexi rolové hry nebo při dramatické procházce městem).
- Uchopovat atraktivně společenská témata a přispívat tak k rozvoji mladých lidí je záměr, který se hodí do instituce, která má rozvoj mladých lidí jako jeden ze svých pilířů.
- Ze škol máme skvělé reference navíc podložené analýzou dopadu. Program se stává v naší republice navíc známým a poptávaným. Díky tomuto zázemí by mohlo být pro knihovny jednoduché získat pro program školy.
- Pro realizaci programu nabízíme v Prázdninové škole Lipnice podporu. Nebojte se nás oslovit a určitě vymyslíme, jak podpořit zrovna vaši knihovnu v tom, aby se jí podařilo metodiku úspěšně implementovat.

Číst fest!

Marika Zadembská

marika.zadembska@knihovnatrinec.cz

Když čtenářský festival vznikne ve městě na kraji republiky a dělají ho lidé, co rádi čtou a chodí po horách.

Co se vám vybaví, když se řekne Třinec? V naší knihovnické bublině to bude možná knihovna, ale pro většinu ostatních to bude jen hokej a železářny. Jsme město, kde se atmosféra, nálada i termíny akcí ladí podle výsledků extraligy a kultura je spíše popelkou mezi jinými zájmy. A možná právě proto vznikl Čtenářský Festival Třinec / ČteFesT.

Myšlenka, uspořádat v Třinci čtenářský festival, se zrodila na jedné z pracovních schůzek party knihovníků a učitelů, když jsme se

setkávali u společného plánování aktivit na podporu vzdělávání na Třinecku. Inspirací nám byl festival Tabook v Táboře, Žilinský literární festival, festival Slunovrat v Opavě a další jině. A že o festival vážně moc stojíme, jsme si dokázali tím, že jsme počkali, vydrželi a vyšperkovali první ročník, který se mohl uskutečnit až po trojím zrušení v době pandemie covidu.

Snažíme se propojit a ukázat návštěvníkům to, co máme rádi. **Knihy a hory**, proto pořádáme několik setkání s autory a autorských čtení

na vrcholcích Beskyd. Třeba povídání s Alešem Palánem u chaty Ostrý nebo Slam poetry show u chaty Javorový, přímo pod vysílačem, to byl zážitek jak pro diváky, tak pro samotné vystupující. Přidanou hodnotou akce na horách je také samotná cesta na vrchol nebo k chatě, kam většinou jdeme v partě i s autory a ostatními hosty. Svou jedinečnou atmosféru má také Čtení na Zorymbku. Tady se prostě pokaždé sejde různorodá parta dětí i dospělých, každý má svou oblíbenou knihu a pak na dekách, v sedle pod horou Ostrý, čteme a povídáme si. Často nechybí ani oheň, kytara a zpěv. Je to jedna z mých srdečních akcí festivalu, čteme knihy dětské i poezii, česky, polsky i ukrajinsky a když se zadaří, je u toho s námi některý z milých hostů. Jeden rok třeba Robin Král a loni Petra Horáček.

Když nejsme na horách, většina akcí se odehrává v prostorách knihovny Třinec nebo Cafe Maroszek (součástí budovy knihovny), kde se letos i v minulých letech představila řada zajímavých, vzácných hostů, nejen z literárního světa. Mezi nejvýraznější osobnosti letošního ročníku patřila Karin Lednická, která naplnila společenský sál v kulturní domě TRISIA. Obrovský úspěch také sklidil Mariusz Szczygiel nebo Renáta Putzlacher Buchtová s Petrem Prokopem Siostrzonkem. Loni to byla skvělá autorka Viktorie Hanišová nebo uznávaný novinář Erik Tabery a publicista Petr Koubský. V roce 2022 praskala knihovna ve švech, když pozvání přijal přední český shakespeareolog Martin Hlinský. Všichni tito hosté vtiskli svými vystoupeními festivalu nezapomenutelný ráz.

S rostoucím týmem roste i festival a jeho obsah. Časem se přidala linka umělecká a festival zahrnuje také výstavy a odbornou diskuzi s výtvarníky a autory knih Kulatý stůl ilustrace. Letos jsme díky projektu Oko do světa mohli v Třinci hostit španělského autora Manuela Marsola, který vystavoval společně s Davidem Dolenským. Loni to byla krásná společná výstava Petra Horáčka a jeho dcery Claire. Každou z těchto výstav doprovází také workshopy pro děti a studenty třinecké ZUŠ.

ČteFesT, to jsou autorská setkání, workshopy, výstavy, divadlo, koncerty ale i odborný seminář. ČteFesTí **INSPIROMAT** je pravidelnou součástí festivalu. Klade si za cíl posouvat se v osobním vzdělávání a tím také zlepšovat výuku, práci s dětmi a mládeží v oblasti čtenářství. Každý rok zveme do Třince inspirativní lektory. Letos své workshopy vedly dvě velmi zkušené lektorky Nina Rutová a Kateřina Šafránková ze společnosti Kritické myšlení, z.s., redaktorky z vydavatelství Cesta domů Adéla Procházková a Markéta Čábelová a knihkupyně Zuzana Streichsbierová z brněnské Dlouhé punčochy. Téma, na které jsme se zaměřili, byla cesta ke čtení, motivace, evokace. Inspiromat je vždy zajímavou příležitostí pro společné setkání knihovníků a učitelů, kteří mohou nad tématy přemýšlet společně a sdílet zkušenosti z prostředí knihovny a školy. „*Skvěle strávený čas, spousta inspirace, skvělých lidí a příjemná atmosféra*“ píše ve zpětné vazbě jedna z účastnic letošního ČteFesTu.

ČteFesT vznikl z nadšení pro dobré knihy s nadějí, že osobní setkání s autory a ilustrátory, může nadchnout pro čtení nejen nás, ale i děti. Proto velká část programu probíhá právě pro školní třídy a rodiny s dětmi. Letos se mohly děti setkat s Perem Vášou, Noemi Cupalovou, Janou Šrámkovou, Renátou Fučíkovou, Robinem Králem, Petrem Horáčkem a dalšími hosty. Mohly si s autory osobně popovídat, poslechnout si, jaká byla jejich cesta k psaní nebo ke konkrétní knize. Někteří si zkusili vytvořit vlastní komiksový příběh nebo skládat příběh podle ilustrací.

Jestli ještě váháte, jestli se do Třince zajet podívat, čtete fest a věřím, že některý z hostů, organizátorů nebo účastníků vás přesvědčí.

Proč zažít ČteFesT?

„ČteFesT mě baví mimo jiné i díky velmi pečlivému výběru míst jednotlivých akcí. Propojení knihovny, beskydské přírody a specifických prostor, jakou byl letos například i kostel, dovoluje zažít knihy a lidi kolem nich opravdu intenzivně

ČteFesT – Javorový vrch

a všemi smysly. Líbí se mi také, že Třinec díky ČteFesTu trochu „šokuje“ nás přespolní – město oceli a hokeje ukazuje svou něžnější, kulturní tvář a v mnoha ohledech vytírá jiným festivalovým městům zrak. Na ČteFesT se ráda vracím, protože je mi tam dobře. A protože mám pocit, že je tam dobře všem, co přijeli – hostům i účinkujícím. Je tam živo a natěšený festivalový mumraj, ale žádné překotné strkání a nervózní spěch. Třinecká knihovna, srdce festivalu, všechny zklidňuje a ladí do pohody. Návštěvníci přijedou, aby si něco zajímavého poslechli, někoho zajímavého potkali, a ne aby urvali náruč knih za polovic a nebo strávili dvouhodinovou frontu na podpis.“ Petra Schwarzová Zallmannová, recenzentka knih pro děti, lektorka a propagátorka čtenářství Opičí matka, na ČteFesT přijela i s dětmi z Kopřivnice

„ČteFesT pro mě znamená neuvěřitelně pozitivní atmosféru, zájem místních diváků, u kterých je vidět, jak s nimi knihovna dlouhodobě pracuje, radost ze zdejšího sehraného knihovnického týmu, z neotřelých míst k vystupování, jako byl autosalon, a v neposlední řadě ze setkání s kolegy

a kolegy spisovateli, ilustrátory a divadelníky. A především je vždy prima cítit zdejší zájem o věc, přímočarost a vymechané prestižní hrátky.“ Marek Toman, spisovatel a publicista, představitel Divadla Čučka, host ČteFesTu

„ČteFesT? Nemá zatím desítky let tradici (ale bude ji mít). A už má věhlas. A pohodu. Třinecká knihovna a její lidé dělají úžasnou práci ve prospěch čtenářství a uživatelů a čtenářů vícera generací. Vyjádřím to zkratkou 6P a za písmena dosadím: pohoda, poučení, setkávání, pousmání, prožitek a použití do nejen knihovnicko-učitelské praxe nebo učitelství. Mohl jsem letos vidět, slyšet, zkusit si pár dílen. Držím palce a děkuji.“

Richard Papík, učitel ze Slezské univerzity v Opavě a knihovník z jedné menší lékařské knihovny, host ČteFesTího INSPIROMATU

Pokud jste dočetli až sem a chcete zažít ČteFesT na vlastní kůži, těšíme se na vás fest od 30. 5. do 8. 6. 2025 na pátém ročníku festivalu. Více se dočtete na www.ctefest.cz, na instgramu i facebooku.

9. ročník projektu Jižní Morava čte začíná

Michaela Navrátilová

Michaela.Navratilova@mzk.cz

Už devátým rokem pokračuje krajský projekt Moravské zemské knihovny Jižní Morava čte. Cílem projektu je přivést děti ke čtení a vzbudit u dětí zájem o knihy. Knihovny zapojené do projektu o to usilují aktivitami, které podporují dětské čtenářství. Jedná se o tematické besedy, autorské čtení, výtvarné a literární workshopy, ale třeba i kvízy a zajímavé exkurze.

K projektu neodmyslitelně patří literární soutěž. Soutěžní téma vybírají knihovnice, letošní téma je *Hudba mého srdce*. Co rozbrnká strunu tvého života? Jsou to kamarádi, přátelství, rodina, tvoje záliby a nebo právě hudba, která nás obklopuje? Je venitř v tobě i kolem nás. Jsou to zvuky, které každodenně slyšíme a nebo tóny, které nás obklopují, které hrají píseň tvého života? Psát můžeš o tom, co máš rád nebo třeba o tom, co rád slyšíš.

Děti (4–15) mohou soutěžit od **září do prosince 2024** a jsou vypsány **4 literární kategorie + 1 výtvarná kategorie**. Jedná se o:

- Kategorie próza (1. – 5. třída)
- Kategorie próza (6. – 9. třída)
- Kategorie poezie (1. – 5. třída)
- Kategorie poezie (6. – 9. třída)
- Kategorie výtvarná (MŠ a 1. třída)

V literárním žánru mohou děti psát povídku, pohádku, esej, báseň apod. Komiks je zařazen do literární kategorie. Rozepsat se děti můžou na 1–3 strany formátu A4. Výtvarné dílo je bez omezení. Děti mohou do soutěže odevzdat např. kresbu, koláž nebo i 3D model. Výtvarná kategorie je pro ty nejmenší, kteří zatím neumí číst a psát. Ve výtvarné kategorii mohou soutěžit i skupinky (v max. počtu 5).

Soutěž končí **31. 12. 2024**. Do tohoto data odevzdávají soutěžící děti v knihovnách své literární a výtvarné práce. V lednu 2025 budou vyhlášeni vítězové v zapojených knihovnách. Ti nejlepší budou pozváni na vyhlášení krajského kola, které se koná 15. 3. 2025 na Hvězdárně a planetáriu

v Brně. Mediální podporu projektu zajišťují patroni *Lucie Hlavinková* a *Václav Sigurson Kostohryz*.

A nejen účast na akcích, ale i osobní setkání s knihovnicemi, metodická podpora a vzdělávání knihovnic, je nedílnou součástí projektu letošního ročníku. Knihovny zapojené do projektu získávají roční přístup do aplikace *Všimavec* a v září proběhne hudební školení od *Prototypků*.

Všimavec je aplikace, která pomocí jednoduchých mindfulness technik bude pomáhat knihovnicím při programech s dětmi (6–12 let). Ke zkvalitnění programů v knihovnách přispěje i workshop **Zvuk jako materiál k tvoření experimentu**. Knihovnice si vyzkouší pozorování zvukového světa kolem nás, digitální nástroje pro malbu zvukem, základní principy elektronické hudby, zkoumání fyzikálních vlastností zvuků pomocí pokusů a aplikací.

Velmi pozitivně vnímám i plyšové Antoničky v knihovnách. Maskot projektu přináší do knihoven dobré čtení. S Antoničkem na klíně si děti můžou číst, do jeho knížky, kterou si nosí na zádech, můžou psát. Další novinkou loňského ročníku jsou pracovní listy vztahující se k tématu soutěže. Jednoduchou formou (šifry, luštění) se děti dozvídají zajímavé informace. Letošní listy se jmenují **Nebojte se klasiky aneb se Smetanou za hudbou** a zpravovala je Lenka Krásná a Michaela Moudrá.

Letošní ročník má krásné téma soutěže. Jsem ráda i za zapojení téměř 80 knihoven. Za podporu projektu děkuji Moravské zemské knihovně a Jiho-moravskému kraji a všem sponzorům.

Soutěž Vesnice roku 2024 v Jihomoravském kraji

Magda Švejcárová

svejcárova.magda@knihovnahod.cz

V tomto roce proběhl již 28. ročník soutěže Vesnice roku, přihlášeno bylo 17 obcí Jihomoravského kraje, celostátně bylo přihlášeno 196 obcí. Cílem soutěže je povzbudit obyvatele venkova k aktivní účasti na rozvoji svého domova, propagaci a rozvoji místních tradic a zapojení do společenského života obce.

Tento 28. ročník byl spjat s celou řadou změn a inovací. Jako hodnotící komisařka za SKIP jsem se zúčastnila podruhé. Hodnocení probíhalo od 10. 6.–14. 6. 2024, hodnotící komise měla opravdu nelehkou úlohu, zhodnotit a vybrat ty nejlepší v jednotlivých kategoriích. Přihlášené obce byly z těchto okresů:

- **Okres Blansko** – Bukovinka, Kozárov, Olomučany
- **Okres Brno-venkov** – Branišovice, Kaly, Malhostovice, Ořechov, Újezd u Brna
- **Okres Hodonín** – Blatnička, Hovorany
- **Okres Vyškov** – Letonice
- **Okres Znojmo** – Blížkovice, Jevišovice, Kravsko, Plenkovice, Slup, Vedrovice

Nejvyšší ocenění – **Zlatou stuhu** – získala obec Ořechov a v celostátním kole bude reprezentovat Jihomoravský kraj. Obec Ořechov

je utvořená sloučením tří původních obcí Ořechov, Ořechovičky, Tikovice a leží 15 km jihozápadně od Brna. Titul obci náleží za bohatý společenský život, za péči o zeleň, životní prostředí, spolupráci se zemědělskými subjekty, za podporu místního folkloru, knihovny a muzea. Ořechov se nachází v okrese Brno-venkov. Obec má 2 877 obyvatel.

Součástí celkového hodnocení je také udělení **Diplomu Vesnická knihovna** roku 2024 Jihomoravského kraje. Toto ocenění získala **Obecní knihovna Olomučany** za aktivní přínos knihovny k rozvoji komunitního života obce, spolupráci se školou a za budování vztahu k místu. Toto ocenění posunuje knihovnu do celostátní soutěže Knihovna roku. Celostátní komise bude hodnotit všechny vybrané knihovny z jednotlivých krajů a výsledky budou zveřejněny v Týdnu knihoven.

Obecní knihovna Olomučany, foto: Linda Kubíková

Od udržitelnosti přes mediálku k digitálce

Role a funkce českých knihoven jsou poměrně jasně definovány v tzv. Knihovním zákoně. Spíše obecná zákonná vyjádření pak rozpracovávají koncepce, které typicky platí několik let a jsou schvalovány Vládou ČR. Aktuálně platí Koncepce rozvoje knihoven pro léta 2021–2027 (s přehledem do roku 2030), která definuje rozvojové oblasti pro knihovny ve třech pilířích.

1. Knihovny jako pilíře občanské společnosti a přirozená centra komunit
2. Knihovny jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce
3. Knihovny jako správci kulturního a znalostního bohatství

Realizace koncepčních témat se rozpadá do agendy pracovních skupin, které své výsledky předkládají Ústřední knihovnické radě, poradnímu orgánu ministra kultury, prostřednictvím zpravodajek a zpravodajů jednotlivých priorit. Kromě konkrétních úkolů pro české knihovnictví se koncepční dokument stal také východiskem pro výběr společných komunikačních témat knihoven. Princip společného tématu předpokládá větší dopad díky spojení sil napříč celým českým knihovnictvím, sdílení příkladů dobré praxe a metodické podpory. Čím více knihoven se připojí, tím je větší šance, že se téma propíše do širšího povědomí uživatelské veřejnosti, stakeholderů nebo zřizovatelů a bude tak spojováno s knihovnami a tím, co umějí a mohou.

Zapojení knihovny do kampaně je dobrovolné. Ideální stav nastane, když všechny knihovny budou vědět, které téma se aktuálně řeší. A dle svých možností se přidají, nebo adoptují témata,

kteřá už byla zpracována a existuje k nim databanka materiálů, vzdělávání i inspirace z dobré praxe jiných knihoven. Výběr témat je součástí agendy pracovní skupiny Priority 6 Koncepce. Následně téma schvalují všechny oborové sdružení, tedy SKIP, SDRUK, AKVŠ pro knihovny vysokých škol i AGM pro muzejní knihovny. Téma je vybíráno nejen s ohledem na Koncepci, ale také společenskou potřebu.

Platí, že se jedná vždy o obsah netriviální, jak ostatně dokládá přiblížení posledních tří témat níže. I proto je téma rozděleno do dvou (nebo i více) let, kdy první rok je rok přípravný, zaměřený na vzdělávání knihovnické obce, druhý rok je rok realizační, ve kterém by se téma mělo začít propisovat do činnosti a služeb knihoven, a tím i směrem k široké veřejnosti.

Udržitelnost

Udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby. Cíle udržitelného rozvoje (*Sustainable Development Goals, SDGs*) jsou konkrétním plánem na období 2015–2030, k němuž se zavázaly všechny státy OSN. Jedná se o společnou celosvětovou domluvu v ekologické, ekonomické a sociální oblasti, kterou vyjadřuje 17 vzájemně souvisejících cílů.

Role knihoven v naplňování Cílů udržitelného rozvoje se zabývala pracovní skupina Udržitelnost v knihovnách, díky které je k dispozici mnoho inspiračních materiálů a dobrých příkladů z praxe. Připojit se k výzvě může kdokoli a kdykoli.

- Vše o tématu na webu Udržitelná knihovna (udrzitelna.knihovna.cz).
- 17 cílů udržitelného rozvoje hravě (17cilu.cz).

Mediální gramotnost

Téma maximálně aktuální a důležité, které může přinést rozšíření obzorů a pochopení souvislostí. Jak fungují média? Nastává soumrak sociálních sítí? Jak se vyznat v informačním smogu? Jak v tom může pomoci kritické myšlení nebo aplikovaná filozofie? A co je to informační detox? Odpovědi na takové otázky může nabídnout široké veřejnosti každá knihovna. Díky spolupráci se silnými partnery vzniklo mnoho materiálů k využití a inspirativních aktivit z českých i zahraničních knihoven.

Hlavním partnerem tématu mediální gramotnosti v českých knihovnách je Nadace OSF, dále aktivně spolupracují Elpida, Wikimedia ČR nebo Jeden svět na školách Člověka v tísni. Dalšími partnery jsou Nadační fond nezávislé žurnalistiky, Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK a Katedra informačních studií a knihovnictví FF MU.

- Vše o tématu, včetně hry Dreamlike a generátoru plakátů, na webu Do knihovny (doknihovny.eu).
- Mediální gramotnost v knihovně. Příručka pro knihovnickou praxi. Příručka American Library Association v českém překladu.

Digitální gramotnost

Téma v přípravě. Hlavní osou bude zapojení knihoven do rozvoje dovedností a znalostí veřejnosti v oblasti ovládání nových technologií a také rozšiřování povědomí o digitálních službách státu a samospráv. Zejména v tuto chvíli jde o služby související s Portálem občana

(portalobcana.gov.cz). Nezbytnou linkou bude vzdělávání odborné knihovnické veřejnosti, pro kterou partneři tématu připravují sadu online školení. A také sdílení zkušeností, které by mělo plynule probíhat i díky koordinační skupině pod vedením Kamily Pliskové. Vzniknout by měl tematický rozcestník po doporučených zdrojích a počítat se i s online setkáními, která naváží na úspěšná Mediální setkání.

Důležitými aktivními partnery tématu digitální gramotnosti v knihovnách je Digitální a informační agentura ČR, Úřad práce, Kabinet místopředsedy vlády pro digitalizaci, Česko.Digital. Expertní šňouch dodala v podobě úvodních seminářů do tématu Nadace OSF.

- Úvodní vzhled do tématu nabízí online kurz Knihovnici jako mediátoři v šíření základních digitálních dovedností dostupný na osveta.gov.cz. Tamtéž zájemci postupně najdou i další tematické vzdělávání.

Které téma by měly knihovny zdvihnout příště?

To je zatím otázka bez odpovědi, první jednání proběhlo v rámci pracovní skupiny Priority 6 a zatím nebylo uzavřeno. Je tak čas i pro zapojení odborné veřejnosti. Tipy i s krátkým zdůvodněním autorka článku uvítá nejpозději v říjnu 2024.

- Chcete být v obraze? Sledujte aktuality na webu Koncepce (koncepce.knihovna.cz).
- Praktickou inspiraci pro jednotlivá témata najdete na webu Co dokáže knihovna (codokaze.knihovna.cz).

Bude vás zajímat, že...

... dne 14. října 2025 končí základní podpora operačního systému Microsoft Windows 10. Novější Microsoft Windows 11 zřejmě na řadu starších počítačů nebude možné nainstalovat z důvodu vyšších hardwarových požadavků. Příliš staré počítače proto bude vhodné nahradit. Možným řešením je přechod na alternativní operační systém. Nabízí se například Linux – operační systém, který je zdarma, s potenciálem vysoké míry bezpečnosti, uživatelské přívětivosti a funkčnosti na starém hardwaru. Lze také zvážit, zda existuje snadná a levná cesta k vylepšení počítačů tak, aby se na ně dal nainstalovat nejnovější operační systém.

Nový e-learningový kurz pro pracovníky obecních knihoven: Minimum obecního knihovníka

Jana Tomancová
tomancova@kfbz.cz

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně spustila nový e-learningový kurz, který je určený pro neprofesionální pracovníky obecních knihoven. Tento projekt je součástí úsilí o profesionální rozvoj knihoven v České republice a vychází z Koncepce celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven 2022–2027.

Obsah byl v roce 2021 navržen ze tří knihovnických kurzů: e-learningový Knihovnický kurz Moravské zemské knihovny v Brně, e-learningový kurz Knihovnické minimum Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě a prezenční Knihovnické minimum Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. Zlínský prezenční 24hodinový kurz probíhal pravidelně od roku 2006. Na platformě Sekce vzdělávání SKIP bylo dohodnuto, že kurz bude vytvořen a odzkoušen ve Zlínském kraji a poté bude nabídnut do všech zbývajících krajů. Tvorba byla podpořena dotací z programu MK ČR VISK 1.

Cíle a struktura kurzu

Hlavním důvodem pro vznik dalšího e-learningového kurzu bylo poskytnout pracovníkům i těch nejmenších knihoven základní odborné znalosti potřebné pro práci v obecních knihovnách prostřednictvím snadno dostupného a časově nenáročného formátu. E-learningový kurz s názvem Minimum obecního knihovníka (MOK) je postaven na platformě Moodle a je hostován na portálu Kurzy.knihovna.cz, který spravuje MZK v Brně.

Obsah kurzu

Kurz je rozdělen do deseti modulů:

1. Základy knihovnictví
2. Důležitá knihovnická legislativa
3. Typologie dokumentů a akvizice

4. Evidence a katalogizace
5. Prostory knihoven, stavění a ochrana fondu
6. Knihovnické a informační služby
7. Statistika a její využití
8. Elektronické služby knihoven
9. Kulturní, vzdělávací a komunitní aktivity knihoven
10. Propagace knihovny

Pro koho je kurz určen?

Kromě pracovníků malých neprofesionálních knihoven je kurz doporučen také všem knihovníkům, kteří v obecních knihovnách působí již déle než deset let. Mohou ho absolvovat také nové pracovnice malých profesionálních knihoven bez potřebného vzdělání, než si doplní potřebnou kvalifikaci např. v rekvalifikačním kurzu.

Metodika výuky

Moduly obsahují výukové texty, videa, odkazy na relevantní zdroje a studijní materiály ke stažení. Autory textů a studijních materiálů jsou odborníci z Národní knihovny ČR, Moravské zemské knihovny v Brně a Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. Grafické zpracování zajistila Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně a výuková videa vytvořila firma DOMA produkce. Na videích se podílely metodičky a knihovnice z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně.

Kurz obsahuje studijní materiály, které je možné číst online nebo je stáhnout a případně vytisknout. Každý modul je doplněn příklady dobré praxe, fotografiemi z českých knihoven a interaktivním obsahem. Dále jsou k dispozici jednoduchá výuková videa, která některé moduly obsahují. Účastníci mají možnost využít diskuzní fórum, kde mohou klást dotazy a sdílet své zkušenosti s ostatními kolegy. Každý modul má přiděleného tutora, který je k dispozici pro podporu a řešení problémů.

Jednotlivé moduly jsou pro účastníky zpřístupněny postupně 1x týdně a končí povinným testem, který musí studenti úspěšně absolvovat, aby mohli pokračovat. Studium jednoho modulu by nemělo zabrat více než jeden týden. Testy je možné vícekrát opakovat. Každý student musí úspěšně splnit všech 10 testů a test závěrečný, který shrnuje veškeré učivo a je tvořen náhodně vybranými otázkami z předchozích testů. Teprve poté získá knihovník osvědčení o absolvování školení. Na konci kurzu jsou studenti vyzváni k vyplnění hodnotícího dotazníku. Pro vstup do e-learningu je nutné se registrovat na webu kurzu www.kfbz.cz. Kurz MOK je pro účastníky zdarma.

Pilotní testování

Pilotní testování proběhlo ve Zlínském kraji. Pilotní kurz, který se uskutečnil koncem roku 2023, absolvovalo 26 knihovnic neprofesionálních knihoven. Pro úspěšné absolventy bylo zorganizováno setkání, kde si knihovnice vyměnily zkušenosti, zúčastnily se exkurze po krajské

knihovně a obdržely certifikát o úspěšném absolvování kurzu a drobné dárky. Pro zájemce byla domluvena také návštěva nedalekého muzea. Z dotazníků i z rozhovoru na závěrečném setkání bylo zjištěno, že absolventky byly

s kurzem spokojené, vyhovovalo jim postupné zpřístupňování modulů i forma studia. Ačkoliv do online diskuzního fóra knihovnice téměř nic nepsaly, při setkání jsme od nich získali důležité podněty, jako například, že některé otázky v testech byly nejednoznačné. Ty byly následně opraveny. Nejprůnosnějším modulem pro ně byl modul Kulturní, vzdělávací a komunitní aktivity knihoven, nejméně jim daly zabrat moduly Evidence a katalogizace a Elektronické služby knihoven.

Druhý běh e-learningového kurzu proběhl v termínu duben–červen 2024 a absolvovalo ho 24 účastnic ze Zlínského kraje, většinou pracovnic obecních knihoven.

Budoucnost

Kurz bude postupně zrcadlen do dalších krajů České republiky. Ještě v letošním roce by měl být nabídnut také v Jihočeském, Ústeckém, Královéhradeckém a Plzeňském kraji. Výhodou zrcadlení je možnost komunikovat s účastníky přímo z jednotlivých pracovišť krajských metodik a zapojit vlastní tutorův krajských knihoven. Další běh kurzu Minimum obecního knihovníka bude zahájen 30. 9. 2024. Přihlásit se je možné na adrese www.kfbz.cz/mok. Doufáme, že kurz výrazně přispěje ke zvýšení kvalifikace pracovníků obecních knihoven, což povede ke kvalitnější službě ve vesnických knihovnách.

Česká literatura ve světě

Jakub Fráňa

Jakub.Frana@czechlit.cz

Romány, povídky i básnické sbírky z per českých spisovatelů a spisovatelek si mohou díky práci mnohých překladatelů přečíst čtenáři po celém světě. Do jednotlivých národních literárních trhů se nedostávají pouze oblíbená, tzv. kanonická díla, mezi něž se řadí texty autorů jako Milan Kundera, Václav Havel, Bohumil Hrabal, Jaroslav Hašek či držitel Nobelovy ceny Jaroslav Seifert, ale také próza i poezie spisovatelů a spisovatelek současných. Která jsou v zahraničí nejoblíbenější a v kterých zemích se čte česká literatura nejvíce?

Jazyková teritoria

České literární centrum, sekce Moravské zemské knihovny, se systematicky zaměřuje na podporu české literatury ve významných jazykových a kulturních teritoriích, a to německo-, anglicko-, španělsko-, a francouzskojazyčných čtenářů, v nichž se také díky této činnosti překladům českých děl daří. Mimo jiné tomu přispívá každoročně vydávaný katalog „New Czech Books“, do něž jsou literárními odborníky vybírána nejnovější reprezentativní díla české literatury, či webové stránky CzechLit, kde jsou vybrané knihy prezentovány. S autory vydaných knih organizuje České literární centrum ve spolupráci s festivaly a literárními institucemi akce v zahraničí, kde mohou své knihy představit.

V **německojazyčné oblasti** rezonují autoři jako Radka Denemarková, která v posledních letech obdržela řadu významných cen: mj. rakouskou Cenu Franze Kafky v kategorii Knižní cena Odradek za svůj román *Hodiny z olova* a Evropskou cenu tolerance za podporu demokracie a lidských práv za rok 2024. Úspěch rovněž mají Jáchym Topol, jehož romány *Citlivý člověk*, *Sestra*, *Anděl* a mnohé další vydalo prestižní nakladatelství Surkhamp, či Jaroslav Rudiš, jenž jako vystudovaný germanista píše též německy a jehož díla *Winterbergova poslední cesta*, *Národní třída* či *Konec punku v Helsinkách* jsou velmi oblíbená. I další próze se velmi daří, v posledních letech vyšla díla Aleny Mornštajnové, Viktorie Hanišové, Markéty Pilátové, Dory Kaprálové, Ireny Douskové, Jakuby Katalpy, Jiřího Hájíčka či Vratislava

Maňáka. Německy čtoucí čtenářům významně zprostředkovává českou literaturu překladatel, autor a klasický filolog Ondřej Cikán, zakladatel vídeňsko-pražského nakladatelství Kētos. Ten mimo jiné přeložil díla Karla Čapka, Zuzany Lazarové, Josefa Váchala, J. H. Krchovského, Karla Hynka Máchy, Otokara Březiny či Karla Hlaváčka. Za svou překladovou práci obdržel v roce 2023 Rakouskou státní cenu za překlad. Propagaci české poezie se věnuje nakladatelství Hochroth, které představilo básnickou tvorbu například Magdaleny Šipky, Jana Škroba, Olgy Stehlíkové, Jitky N. Srbové a dalších. V oblasti knih pro děti a mládež je třeba zmínit Marka Tomana, Ivu Procházkovou nebo Davida Böhma, jehož publikace vycházejí v nakladatelství Karl Rauch a v Německu získaly již celou řadu ocenění. Z autorů komiksu se prosadil v německy mluvících zemích Jaromír 99. Česká literatura se také významně představila v rámci hostování na Lipském knižním veletrhu v roce 2019, kdy se sedminásobně zvýšil počet vydaných knih v němčině.

Čtenáři v **angličtině**, kteří se zajímají o českou poezii, mohou sáhnout po celé řadě antologií. Mezi ty patří např. dvojjazyčné výběry *The Drug of Art*, *Six Czech Poets* s poezií Petra Borkovce, Violy Fischerové, Petra Halmaye, Pavla Kolmačky, Kateřiny Rudčenkové a Zbyňka Hejdy či přehledová *Up the Devil's Back: A Bilingual Anthology of 20th-Century Czech Poetry*. Kromě antologií se však vydávají i jednotliví básníci: irský básník a překladatel Justin Quinn připravil a přeložil výbor z tvorby Petra Borkovce *From the*

Interior: Poems 1995–2005 a bohemista Jonathan Bolton přeložil poezii Ivana Wernische vydanou v publikaci *In the Puppet Gardens: Selected Poems, 1963–2005*. Zásadně se o propagaci české poezie zasloužil také online časopis *B O D Y*, v němž jsou v angličtině publikována díla autorů z celého světa a jež v roce 2015 věnovalo číslo české literatuře. Za velký úspěch lze také považovat literární turné básníka Petra Hrušky po USA, které proběhlo v první polovině roku 2024. Hruška ve Státech uváděl svůj anglický výbor z poezie *Everything Indicates*, který přeložil Jonathan Bolton.

České literární centrum se zaměřuje také na **hispanofonní oblast**. V té se objevuje zájem jak o klasiky (Karel Čapek, Jaroslav Hašek, Bohumil Hrabal ad.), tak o autory současné (Radka Denemarková, Markéta Pilátová, Petra Hůlová, Lucie Faulerová, Viktorie Hanišová, Marek Šindelka ad.). Často překládanými autory jsou Jáchym Topol či Miloš Urban. České literatuře po roce 1989 věnovalo číslo také barcelonský literární měsíčník *Quimera. Revista de literatura* v roce 2020. Daří se také komiksům (*Zámek, Zátopenek, Svatá Barbora, Alois Nebel, Zatím dobrý* či *R.U.R.*) a v madridském Casa del Lector byla letos uvedena výstava tamějšího Českého centra „Tady a teď“, která představila díla deseti současných českých komiksových autorů a jejíhož zahájení a doprovodného programu se s podporou Českého literárního centra zúčastnili Lucie Lomová a Jaromír 99. Významnou událostí bylo též vydání antologie sedmnácti básníků v mexicko-španělském nakladatelství *Vaso Roto* a v roce 2023 česká účast na mezinárodním knižním veletrhu v mexické Guadalajaře v rámci čestného hostování Evropské unie.

Česká literatura má své čtenáře také **ve Francii**. Ze současných romanopisců se nabízí zmínit Jáchyma Topola, jemuž u nakladatelství *Noir sur Blanc* vyšly čtyři romány včetně posledního *Citlivého člověka* (2021), a především ve Francii žijícího a jednoho z vůbec nejčtenějších českých autorů, Patrika Ouředníka, jehož *Europeana, stručné dějiny dvacátého věku*, je po Kunderových románech nejprodávanější českou knihou

ve Francii. V poslední době vyšly ve francouzštině romány Aleny Mornštjanové (*Hana*, 2022), Kateřiny Tučkové (*Žitkovské bohyně*, 2023), Zuzany Říhové (*Cestou špendlíků, nebo jehel*, 2023), nebo Štěpána Kučery (*Největší lekce dona Quijota*, 2023). Pozoruhodný je relativní úspěch českého komiksu: jen v letošním roce vycházejí ve francouzštině díla Štěpánky Jislové, Kateřiny Čupové, Pavla Čecha a Jiřího Franty. Své jméno si také drží česká literatura pro děti: uznávané francouzské nakladatelství *MeMo* vydává nejen reedice klasických knih pro děti, ale také knihy současných autorek a autorů (např. Jiřího Dvořáka). České literatuře pro děti bylo v letošním roce také věnováno číslo významného knihovnického časopisu *Revue des livres pour enfants*, který vydává francouzská Národní knihovna, úzce spolupracující s Moravskou zemskou knihovnou v Brně.

Další jazyky

Také v dalších zemích se česká literatura těší značné oblibě. V Polsku se těší dlouholeté oblibě zejména díky kanonickým autorům jako Jaroslav Hašek, Bohumil Hrabal či Josef Škvorecký, významný podíl na jejím šíření mají u našich severních sousedů kupříkladu bohemista a čechofil Mariusz Szczygiel, Franciszek Nastulczyk či nedávno zesnulý překladatel a básník Leszek Engelking. Existují také polská nakladatelství, jež se zaměřují vyloženě na českou literaturu či mají ediční řadu věnovanou českým dílům.

Stoupající úspěch zaznamenávají překlady českých děl také v Itálii. Italský bohemista Alessandro Catalano k tomu píše: „V posledních letech se pozice české literatury v Itálii postupně upevnila. Ročně vychází několik českých knih v překladu, různá nakladatelství publikují české autory a specifické období trvající více než dvacet let od roku 1989, kdy pro českou literaturu přezívala nálepka „složitá a poněkud neprodejná“, se zdá být konečně za námi.“ Velkou měrou tomu přispívají nakladatelství, která se zabývají českou literaturou systematicky či dokonce výlučně. Mezi ně se řadí např. *Mirragi*, jehož ediční řada *Nová vlna* se věnuje české próze s důrazem na

současné autory: vydání byli např. Bianca Bellová, Jakuba Katalpa, Markéta Pilátová, Tereza Semotamová, Jan Balabán a další. Zmínit si zasluhuje také nakladatelství Keller, jež se zasloužilo o vydání knih Radky Denemarkové, Kateřiny Tučkové, Jáchyma Topola, Arnošta Lustiga, Josefa Pánka či Marka Šindelky.

Velký zájem o českou literaturu je patrný také v Bulharsku, Makedonii, Srbsku, Řecku či Egyptě. Z těchto zemí např. každoročně přichází nejvíce žádostí na granty Ministerstva kultury ČR, určené na podporu vydání české literatury v překladu. Mezi nejčastěji překládané současné autory a autorky vůbec pak patří Bianca Bellová, jejíž román *Jezero* z roku 2017 byl přeložen do více než dvaceti jazyků a získal Cenu Evropské unie za literaturu, Alena Mornštajnová, která zaujala se svými romány *Hana* (2018) a *Tiché roky* (2019) či výše zmíněný Jaroslav Rudiš a Jáchym Topol. Nakladatele a překladatele v zahraničí zaujaly také romány Kateřiny Tučkové či Radky Denemarkové. Z autorů poezie jsou oblíbení Sylva Fischerová či Petr Hruška.

Nástroje podpory

Překládání české literatury napomáhají také literární ceny. Mezi jednu z nejvýznamnějších patří **Státní cena za literaturu**, kterou uděluje MK ČR střídavě za významný literární počín a za celoživotní dílo. Poslední dva držitelé tohoto ocenění jsou Kateřina Tučková za román *Bílá voda* v roce 2022 a Jiří Kratochvil za dílo *Škrtičí bohyně Kálí* pro rok 2023.

Další cenou, jejíž výsledky také sledují zahraniční nakladatelé, je **Magnesia Litera**, již každoročně uděluje Sdružení Litera. České literární centrum pro vítěze v dětské kategorii, již se pro rok 2023 stala Jana Šrámková, zajišťuje tvůrčí pobyt v Broumově. Podobná cena čeká na laureáta **Ceny Jiřího Ortena**, udělované autorovi prozaického či básnického díla do třiceti let, jemuž je umožněn rezidenční pobyt v Košicích, a to díky reciproční spolupráci se Slovenským literárním centrem. V tomto roce to bude Marek Torčík.

Důležité jsou také ceny udělované v oblasti knižní tvorby pro děti a mládež, např. **Zlatá stuha**, již vyhláší Česká sekce IBBY, či ocenění za komiks, např. **Cena Muriel**, udělovaná Českou akademií komiksu. Vítěz kategorie nejlepší komiksová kniha získává tvůrčí pobyt ve španělské A Coruni – v ročníku 2023 se jím stala Štěpánka Jislová za knihu *Srdcovka*. V oblasti poezie lze zmínit dvojjazyčnou Drážďanskou cenu lyriky, s níž je České literární centrum svázáno partnerstvím.

Velký ohlas zprostředkovává též **Cena Evropské unie za literaturu**. Doposud cenu obdrželi již čtyři čeští autoři, a to Lucie Faulerová za *Smrtholku* v roce 2021, již zmíněná Bianca Bellová za *Jezero* (2017), Jan Němec za *Dějiny světla* (2014) a Tomáš Zmeškal za *Milostný dopis klínovým písmem* (2011).

Moravská zemská knihovna spravuje **ocenění Premia Bohemica**, jež se uděluje za významný přínos bohemistice v zahraničí. Knihovna se svou sekcí České literární centrum také spolupřidává v úzké spolupráci s Českými centry Cenu Susanny Roth (CSR), určenou začínajícím zahraničním překladatelům z českého jazyka ve věku do čtyřiceti let. Jejím cílem je kontinuální podpora mladých zahraničních překladatelů a bohemistů, stejně jako šíření české literatury v zahraničí.

Podpora překladatelek a překladatelů je vůbec mimořádně důležitá, neboť bez jejich práce není možné knihy do zahraničí šířit – právě oni jsou těmi nejdůležitějšími ambasadory, kteří překládají ukázky a nabízejí tituly zahraničním nakladatelům. České literární centrum jim proto nabízí možnost tvůrčích pobytů v Praze a Brně: každoročně přijede nebo přiletí zhruba třináct překladatelek a překladatelů z celého světa, kteří mají možnost se seznámit s aktuální českou produkcí a měsíc pracovat na novém překladu. Podpoře překladatelů z českého jazyka se věnují i dva evropské projekty, a to CELA a Archipelagos. Závěrem lze zmínit, že od roku 2025 bude udělována nová cena, a to **Cena literární kritiky**, již zakládá pět tuzemských literárních časopisů, časopisy *A2*, *Host*, *Souvislosti*, revue *Prostor* a *Tvar* a již je České literární centrum partnerem.

Staňte se digitálním ambasadorem ve své komunitě

Kamila Plisková
kamipliska@gmail.com

Knihovny jsou už řadu let komunitními centry, která kromě dalších služeb poskytují přístup k technologiím a věnují se neformálnímu a celoživotnímu vzdělávání. Mnozí knihovníci se postupně stávají mentory a lektory, kteří radí, vysvětlují a poskytují podporu při práci s digitálními technologiemi. V této situaci je výhodou, když knihovník dobře rozumí digitálnímu světu a ví, jak své znalosti a vědomosti předat uživatelům.

E-learningový kurz **Knihovníci jako mediátoři v šíření základních digitálních dovedností**

byl vytvořen právě proto, aby knihovníkům v této jejich roli pomohl. Jde o kurz dostupný přes vzdělávací platformu Digitálního Česka osveta.gov.cz a za jeho vznikem stojí Kabinet místopředsedy vlády pro digitalizaci při Úřadu vlády. Obsah kurzu vychází ze strategie Dig-Comp – závazného Evropského rámce digitálních kompetencí, kterým by se vzdělavatelé v digitálních dovednostech měli řídit. Vše zastřešuje politický program EU s názvem Evropská digitální dekáda 2030 a na úrovni ČR Strategický plán digitalizace Česka do roku 2030. Tyto dokumenty reagují na rychlý rozvoj digitálních technologií, udávají vizi a směr digitální transformace a zaměřují se kromě jiného také na **zvysování digitálních dovedností a prevenci digitálního vyloučení**. Kurz je rozdělen do jedenácti tematických lekcí, pokrývajících oblast základních digitálních dovedností a celková doba jeho studia je uváděna (při prostudování všech materiálů) přibližně 26 hodin.

Struktura kurzu:

- Úvod do digitální gramotnosti a role knihovníka jako mediátora
- Základy komunikace a interakce s uživateli
- Praktické dovednosti pro práci s digitálními zařízeními
- Práce se soubory a digitálními dokumenty
- Základy internetu a vyhledávání informací

- Základy práce s e-mailovou komunikací
- Základy práce se sociálními sítěmi
- Základy online bankovníctví
- Zabezpečení a ochrana osobních údajů online
- E-government a online služby
- Úvod do umělé inteligence a její role v digitálním světě

Kurz není možné navštívit v režimu anonymního hosta. Pro jeho absolvování je potřeba se **přihlásit a vytvořit si na stránce svůj profil**, což obnáší vyplnění stručného formuláře s několika povinnými položkami. Personalizované přihlášení prostřednictvím profilu vám dovoluje kdykoliv procházení kurzu přerušit nebo ukončit a opět se do něj vrátit (pamatuje si i stránku lekce, kde jste naposledy skončili), ukládá vaše certifikáty a informace o absolvovaných kurzech. Pokud byste při vytváření přihlašovacího profilu nebo při používání platformy narazili na nějaký problém, využijte ke komunikaci e-mailovou adresu uvedenou v zápatí webu.

V úvodu kurzu najdete **návod ke studiu**, který vás provede jeho používáním. Ovládnání je velmi jednoduché a intuitivní a zvládnete ho i bez návodu, ale jeho rychlé proklikání vám odhalí všechny možnosti, které kurz poskytuje. Kurz je přehledný a nabízí hned několik způsobů orientace – vidíte, kterou lekcí právě prohlížíte, máte přehled o lekcích, které jste už ukončili a o průběhu celého kurzu. Výhodou je,

že lekce můžete procházet na přeskáčku, po částech, můžete si vybrat, co absolvujete a co vynecháte. Bez problémů se můžete vrátit i do ukončených lekcí.

Pro pohodlnou obsluhu jsou určena klasická tlačítka. **Menu** nabídne záložky, ve kterých najdete hesky pohromadě všechny tiskové a doplňující materiály a ukáže přehled všech stran lekce, okno s lekcí si můžete **maximalizovat** na celou obrazovku, pomocí **šipek** se pohybujete vpřed a zpět. Obsah lekcí je interaktivní a při jejich procházení na vás občas vykoukne **kontrolní otázka**, která reflektuje aktuálně probrané informace. Zároveň se vám průběžně nabízí související užitečné materiály ke stažení, tipy a praktická cvičení. Specifickým prvkem jsou ikony v pravém dolním rohu stran, které udávají pro jakou úroveň digitální gramotnosti je obsah určený. Setkáte se tak se čtyřmi úrovněmi digitálních dovedností:

Jednotlivé lekce kladou důraz na **vzdělávací činnost** – dávají různé tipy na workshopy, na zjednodušení výuky, nebo materiály pro podporu klientů v učení. Cílem je vybavit knihovníky potřebnými dovednostmi a znalostmi z oblasti digitální gramotnosti, tak aby se mohli stát spolehlivými průvodci digitálním světem. Praxe ukazuje, že efektivní pomoc knihovníka ocení hlavně digitálně méně zdatní uživatelé, a zdaleka se nejedná pouze o seniory bez základních digitálních dovedností nebo obyvatele s nižším socioekonomickým postavením. Kurz je zakončený závěrečným testem, který obsahuje 20 jednoduchých otázek – po

jeho úspěšném vyplnění získá absolvent **certifikát**. V polovině července bylo do kurzu přihlášeno 660 osob a závěrečný test absolvovala necelá polovina z nich. Zpětná vazba, kterou od absolventů máme, oceňuje hlavně praktické využití kurzu, jeho přehlednou strukturu, uživatelskou přívětivost i množství praktických odkazů a materiálů.

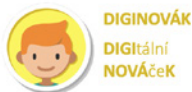
Nově jsou na vzdělávacím portálu osveta.gov.cz přístupné **e-learningové kurzy určené pro širokou veřejnost**. Videokurzy **Identita občana**, **Datové schránky** a **Portál občana** se dají skvěle využít k edukaci uživatelů i jako návod pro samotné knihovníky. Jsou interaktivní a velmi jednoduché na orientaci i obsluhu, jen je potřeba mít při jejich procházení zapnutý zvuk (ideálně použít sluchátka).

Tyto kurzy v délce do 15 minut pokrývají oblast digitálních dovedností pro komunikaci se státem. Knihovnické veřejnosti a novinářům je oficiálně představil 20. srpna v Městské knihovně v Praze místopředseda vlády Ivan Bartoš, jejich větší prezentace proběhne až v souvislosti s 3. ročníkem Týdne pro Digitální Česko (18.-24. listopadu). Bylo by vhodné, aby se knihovny k Týdnu pro Digitální Česko připojily tím, že budou o kurzech aktivně informovat a nabízet je a knihovníci budou nápomocni při jejich procházení.

Všechny nabízené e-learningové kurzy jsou výbornou pomůckou, která vás uvede do tématu digitálních kompetencí a vybaví pro vzdělávací činnost směrem k uživatelům. Tak je vyzkoušejte a uveďte do praxe!

NEON
NEní
ONline

DIGINOVÁK
DIGITální
NOVÁček

DIGISTA
DIGITální
STandard

DIGIMÁG
pokročilý
uživatel

Hostování CZECHIA ve Frankfurtu 2026 představí světu „české literární moře“

Kateřina Bártová

Katerina.Bartova@mzk.cz

V roce 2026 se Česko (CZECHIA) stane čestným hostem prestižního Frankfurtského knižního veletrhu, největší literární události svého druhu na světě. Téma, které organizátoři pro tuto příležitost zvolili, je „Česko – země na pobřeží“ a odkazuje na Shakespearovu hru Zimní pohádka. Ta se zčásti odehrává v Čechách a anglický dramatik v ní umístil České království na mořské pobřeží. Tento „romantizující omyl“, jak jej nazývá britsko-kanadský badatel Derek Sayer ve své knize *The Coasts of Bohemia: A Czech History* z roku 1998, se pro českou literaturu a kulturu stal inspirací pro uvažování o tom, co všechno by „české moře“ mohlo symbolizovat.

Shakespeare a „české moře“

Když William Shakespeare ve své hře Zimní pohádka umístil České království na mořský břeh, mnozí to vnímali jako projev nevědomosti vůči geografii střední Evropy. Derek Sayer, který ve své knize zkoumá české dějiny z pohledu anglofonního světa, považuje tuto epizodu za symbolickou ignoranci cizinců vůči České republice. Přesto se myšlenka „českého moře“ stala pro mnohé metaforou, která symbolizuje něco hlubšího – spojení české kultury se světovým oceánem literatury, které překlenuje hranice a vytváří most mezi národy. Toto téma je aktuální i v kontextu Frankfurtského knižního veletrhu, kde se Česko chce prezentovat jako součást globálního literárního oceánu.

České moře v dějinách

V dějinách českého národa se pojem „moře“ objevuje v různých podobách. Například v Dalimilově kronice, kde je praotec Čech popisován jako postava přicházející z přímořského

Charvátska, které podle něj leželo někde na území Chorvatska a Srbska. Tento mýtus, byť historicky nepodložený, ilustruje spojení českého národa s vodními toky a pobřežím, ať už reálným či metaforickým. Kosmova kronika z 12. století představuje Čechy jako uzavřenou kotlinu chráněnou horami, ale zároveň obsahuje biblický motiv potopy světa, který symbolizuje, že voda byla přítomna

před vznikem civilizace. Další významný motiv „moře“ se objevuje v období Přemysla Otakara II., který dočasně spravoval území u Jadranu a k Baltu vedl úspěšnou křižáckou výpravu, čímž do českých zemí přinesl nostalgii po mořském pobřeží. Často se zmiňuje i následná spanilá jízda husitů k Baltskému moři. V novodobější historii se myšlenka na „české moře“ objevila například v souvislosti s plánem inženýra Karla Žlábka na prokopání tunelu z Českých Budějovic k Jadranu, čímž by Československo získalo přístup k moři. Tento projekt, i když nikdy nerealizovaný, ilustruje touhu po propojení českých zemí s širým světem.

Motiv českého moře jako symbol globální identity

Motiv „českého moře“ není v literatuře zdaleka jen geografickým omylem. Stává se důležitým prvkem, který stírá hranice mezi Českem a okolním světem, což symbolizuje mnohem více než jen uzavřenou kotlinu chráněnou horami. Tento motiv vytváří napětí mezi tradičními představami o české zemi a jakousi globální, neuchopitelnou Bohemií, která je domovem snů i skryté bolesti. Světové literární tradice, ať už se jedná o anglickou, německou nebo jinou, často využívají obraz „českého moře“ k vyjádření různých metaforických a symbolických významů.

Víc než geografická anomálie

Literární obraz českého moře se objevuje v mnoha dalších cizojazyčných dílech. Shakespeare nebyl jediný, kdo se nechal inspirovat touto představou. V literatuře lze nalézt i další autory, kteří používají české moře jako metaforu pro vykořeněnost, snění a touhu po svobodě. Tento obraz slouží jako prostředek k vyjádření univerzálních témat, která přesahují hranice jedné země. Například německy píšící autoři často reflektují „české moře“ jako symbol odcizení a exilu. Tato představa je spojena s myšlenkou, že na pevnině jsme všichni tak trochu vyhnanci, kteří touží po návratu k něčemu původnímu, a přitom jsme stále uvězněni v bezbřehém prostoru naší vlastní mysli. V tomto smyslu se „české moře“ stává obrazem touhy po domově, který se však nikdy nenaplní. V anglofonní literatuře se naopak objevuje jako symbol skrytého bohatství a kulturní hloubky, která čeká na své objevení. Stejně jako moře je i česká kultura navenek klidná a uzavřená, ale uvnitř skrývá nevyčerpatelné poklady. Toto vnímání Čech jako skrytého pokladu světa, který je přístupný jen těm, kdo jsou ochotni se ponořit pod povrch, má v literatuře hluboké kořeny.

Nekonečný zdroj inspirace

Tato různorodá využití obrazu českého moře v cizojazyčné literatuře připomínají, že ačkoli

Česko nemá skutečné moře, jeho kulturní a literární vliv se šíří daleko za hranice jeho geografických omezení. Česká kultura je tak znovu a znovu zkoumána a reinterpretována prostřednictvím tohoto silného symbolu, který i dnes zůstává aktuálním a inspirativním prvkem světové literatury. Zatímco mnozí mohou vidět v obrazu „českého moře“ pouhý omyl, ve skutečnosti jde o bohatý a mnohostranný symbol, který zrcadlí složitost a hloubku české kultury. Tento obraz nám ukazuje, že ačkoli Česko nemá moře v geografickém smyslu, jeho „moře“ v kulturním a literárním světě je nekonečně bohaté a rozmanité. „České moře“ se tak stává metaforou pro neustálé hledání, které spojuje českou kulturu s širším světem a inspiruje nové generace k objevování hloubek vlastní identity a kultury.

České moře ve Frankfurtu nad Mohanem

Česká republika se na Frankfurtském knižním veletrhu 2026 představí jako země, která se nebojí překračovat hranice – a to nejen geografické, ale i literární. Téma „Česko – země na pobřeží“ je příležitostí ukázat, že česká literatura je nedílnou součástí světového literárního oceánu, že je schopna zaujmout čtenáře z různých koutů světa a že v sobě nese hluboké kulturní a historické odkazy, které přesahují hranice naší kotliny.

V době, kdy se svět potýká s klimatickou krizí a kdy se stále více diskutuje o významu oceánů a vodních zdrojů, je české pojetí „moře“ jedinečným příspěvkem do globální debaty. Česká literatura, stejně jako moře, dokáže spojovat lidi, inspirovat a odhalovat nové perspektivy. A právě tato schopnost překračovat hranice – ať už fyzické či metaforické – je tím, co dělá z Česka zemi na pobřeží.

Text vznikl na základě dizertační práce o českém moři na FF UK, jejímž autorem je Mgr. Ondřej Macl.

Pozvánka na výstavu Mezi kouzly, vírou a pověrou

Anna Grúzová

Anna.Gruzova@mzk.cz

Magie v textech moravského venkova 18. a 19. století

Magie představuje fenomén, se kterým se setkáváme napříč kulturami i časem. Mnoho magických praktik má velmi dlouhou tradici, přestože si většina z nás už ani neuvědomuje jejich původní smysl. I dnes přikládáme zvláštní význam určitým znamením – někteří považujeme za neštěstí, když přeběhne přes cestu černá kočka nebo se rozbije zrcadlo, další se vyhýbáme spojení s číslem 13 nebo ťuknutí skleničkami „do kříže“ a jiní si naproti tomu slibujeme štěstí, když narazíme na kominíka nebo najdeme čtyřlístek. Mnoho dalších praktik provádíme preventivně jako pojištění do budoucna, například třikrát zaklepeme na dřevo.

Výstava **Mezi kouzly, vírou a pověrou** chce nastínit různé projevy magického myšlení na Moravě v 18. a 19. století z pohledu textové kultury. Představí širokou škálu textů, které sloužily k různým cílům a byly také odlišně využívány. Výstava se zaměřuje na texty určené tzv. lidovým čtenářům – primárně tedy lidem z nižších sociálních vrstev, kteří žili na venkově. Jejich život i práce byly úzce provázané s přírodou, půdou a komunitou. Protože naši předci chápali odlišně tok času a plně vnímali přírodu s jejími zákonitostmi, škála magických projevů byla mnohem barvitější, než je tomu dnes. Pro současného diváka je velká část těchto praktik vzdálená, neboť odráží odlišný životní náhled i problémy, kterým museli lidé v minulosti čelit. Většina textů směřovala k ochraně lidí a jejich živobytí nebo pomáhala zajistit zdraví, prosperitu či lásku – jsou známé texty k zaklínání požáru a povětří, k zastavení střely, proti hanbě či k získání respektu v komunitě, k zamilování i odmílování, pro neviditelnost,

k odhalení zloděje nebo k nalezení ztracených věcí. Soužití a vzájemné vztahy v komunitě však přinášely vedle sounáležitosti také řadu konfliktů. Rozšířené tak byly i texty, které měly záměrně uškodit druhému člověku.

Životní náhled byl ve venkovském prostředí 18. a 19. století formován především oficiální náboženskou vírou, v našich podmínkách převáženou katolickou. Církev proti magickým a pověrečným praktikám oficiálně vystupovala, kvůli velké oblibě u lidí však řadu z nich tolerovala a některé sama podporovala. Pro běžné věřící tak bylo mnohdy obtížné rozlišit, co je ještě v souladu s katolickou věroukou, a co už ne. Většina uvedených textů se proto pohybuje na pomezí náboženského a magického, řada z nich je však už daleko za hranicí církevně tolerované zbožnosti.

Výstava si však neklade za cíl vytvořit jasnou dělicí čáru mezi náboženským a magickým, neboť to není v dobovém kontextu ani možné. Jejím cílem je představit širokou škálu textů, které jsou směsí zbožných, magických i magicky působících praktik. A tím chce také ukázat, že nešlo o okrajový jev, ale že magické myšlení prostupovalo takřka všechny oblasti každodenního života a plnilo v životech našich předků významnou úlohu. Některé magické praktiky spojené s texty měly omezenou dobovou platnost (např. zaklínání povětří, hledání pokladu), s jinými se setkáváme dodnes (nošení talismanů, věštění budoucnosti). Výstava tak zároveň vybízí k zamyšlení nad tím, co z myšlení našich předků jsme si pro boj s osudem ponechali do dnešních dní. Navštívit ji můžete v Galerii Moravské zemské knihovny od 30. září do 20. prosince 2024.

Esperanto v Moravské zemské knihovně

Miroslav Malovec
malovec@volny.cz

Knihovna Klubu esperantistů Brno, která byla 19. března 2024 předána do Moravské zemské knihovny, byla založena v roce 1901 při vzniku klubu a postupně rozšiřována až téměř na 5 tisíc knihovních jednotek (každý rok vychází v esperantu 150–200 knih, tedy 3–4 týdne, ale ne všechny si mohl klub kupovat). Tento plánový jazyk byl zveřejněn ve Varšavě v roce 1887 svým autorem L. L. Zamenhofem (1859–1917), aby lidem usnadňoval dorozumění. Sbírka obsahuje učební pomůcky, beletrii i literaturu faktu a odbornou literaturu, nechybí ani literatura náboženská, filozofická, politická, turistická, biografická, časopisy a věstníky. Několika publikacemi jsou zastoupeny i jiné plánové jazyky.

Beletrie přeložená

Od samého počátku dbalo esperantské hnutí na literární propracování jazyka. Beletrie zachycuje život v nejruznějších podobách a situacích a může tak jazyk těmto situacím přizpůsobit. Lehčí díla jsou živější učební pomůckou pro začátečníky než školní učebnice, náročná díla zase pro pokročilé a navíc prokazují vyjadřovací schopnosti esperanta a zvyšují jeho prestiž (např. **Bible**, **Don Quijote**, **Sto roků samoty**, **Mistr a Markéta**, **Švejek**, **R.U.R.** apod.). Méně známá díla, hlavně malých národů, esperanto pomáhá propagovat. Také pro děti byla přeložena klasická díla (**Pinocchio**, **Alenka v říši divů**, **Poušť** a **pralesem**, **Pipi Dlouhá punčocha**, **Malý princ** apod.). Důležitou roli při propagaci národních literatur pomoci esperanta hrály **antologie** s ukázkami nejvýznamnějších autorů daného jazyka, např. anglická, belgická, brazilská, bulharská, česká a slovenská, chorvatská, latinská, maďarská, švédská, švýcarská.

Beletrie původní

I když každá literatura začíná překlady světových autorů, nakonec je ona sama posuzována podle autorů vlastních, kteří psali díla přímo v daném jazyce. Esperantské literární slovníky uvádějí kolem tisícovky autorů, kteří psali nebo píšou v esperantu. Samozřejmě jsou mezi nimi rozdíly v kvalitě, ale někteří si v esperantském světě vydobyli stejnou úctu, jaké se u nás těší Němcová, Neruda,

Vrchlický, Čapek, Hašek, Seifert apod. Zastoupeny jsou povídky, poezie, humor, romány historické i ze současnosti.

Naučná literatura

Ta se v esperantu hůře prodává než beletrie, přesto několik významných děl vyšlo, např. jazykovědná díla (**Noam Chomsky**, **Ferdinand de Saussure**, **Umberto Eco**), lékařská, přírodopisná, biografie apod.

Terminologie

Vyšly učebnice terminologie a terminologické úvahy, terminologické slovníky (názvosloví kůží, lesnický slovník, železniční názvosloví, slovník matematický, chemický, lékařský apod.), sborníky ze seminářů o uplatnění esperanta ve vědě a technice.

Učební pomůcky esperanta

Velkou část esperantské literatury tvoří pochopitelně učební pomůcky, především učebnice, menší i větší všeobecné slovníky, konverzační příručky a čítanky pro začátečníky. Máme nejen české, ale i v jiných jazycích. Nejznámějšími autory učebnic esperanta pro Čechy byli František Vladimír Lorenc, Theodor Čejka, Eduar Kühnl, Julie Šupichová, Theodor Kilian, Josef Cink, Věra Barandovská a Petr a Stanislava Chrdlovi, Stano Marček. Existují i mezinárodní učebnice, nejznámější je **Paŝoj al**

plena posedo (*Kroky k úplnému ovládnutí*, William Auld). Z čítanek např. **Unua legolibro** (*První čítanka*, Kabe), náročnější četba jsou **Fundamenta Krestomatio** (*Základní čítanka*, Zamenhof) a **Nova Krestovatio** (*Nová čítanka*, red. W. Auld) s ukázkami původní i přeložené literatury. **Trezo-ro** (*Poklad*, red. R. Rossetti, H. Vatré) je antologie původní esperantské prózy, **Esperanta antologio, poemoj 1887–1957** (red. W. Auld) je antologií původní esperantské poezie. **Libro de romanoj** (*Kniha románů*, V. Benczik) je stručně převyprávění prvních esperantských románů.

Vyšlo také několik gramatik esperanta, populární je **La tuta Esperanto** (*Celé esperanto*, Hendrik Seppik), vědecky zpracované jsou **Plena Gramatiko** (*Úplná mluvnice*, Kalocsay-Waringhien) a **Plena Manlibro de Esperanta Gramatiko** (*Úplná příručka esperantské mluvnice*, Bertil Wennengren). Slovní zásobu esperanta zpracovává výkladový slovník **Plena Vortaro** (*Úplný slovník*), později rozšířený pod názvem **Plena Ilustrita Vortaro** (*Úplný ilustrovaný slovník*), který si získal význam esperantské normy. Z něj pak vycházejí slovníky národní, z nichž některé jsou také zastoupeny v naší knihovně.

Esperantská periodika

Prvním esperantským časopisem byl **La Esperantisto** (1889–1895), který vydával esperantský klub v Mnichově. Když se tam objevil článek L. N. Tolstého, carská cenzura zakázala časopisu vstup na ruské území a ten tak ztratil většinu odběratelů. Ale esperanta se ujali francouzští univerzitní profesori a začali vydávat nový časopis **Lingvo Internacia** (*Jazyk mezinárodní*, což byl původní název esperanta – 1895–1914). V roce 1908 byl založen Světový esperantský svaz (Universala Esperanta-Asocio – UEA), jehož orgánem se stal měsíčník **Esperanto**, který vychází dodnes. V roce 1920 německý esperantista Teo Jung (1892–1986) začal

vydávat čtrnáctideník **Heroldo de Esperanto** (Hlasatel esperanta), což bylo nejčastěji vydávané periodikum v tomto jazyce. **La Ondo de Esperanto** (= vlna esperanta) vychází v Rusku od roku 1909. Různé esperantské organizace vydávaly své věstníky, některé jen množené cyklostylem, jiné v tištěné podobě, podle možností. Tyto věstníky jsou jakousi kronikou příslušných organizací.

Vznikaly ovšem i časopisy tematické, např. **Sciencia revuo** a **Geologio Internacia** se zabývají využitím esperanta ve vědě, **Sano** (= zdraví) publikovalo zdravotnické články, **Informilo por interlingvistoj** je věstník pro interlingvisty, **Monato** (= měsíc) se věnuje politickým námětům, ovšem nejvíce vycházely časopisy s beletrií: **Literatura Mondo** (1922–1949), **Nica Literatura Revuo** (1955–1962), **Norda Prismo** (= severské prisma, 1955–1975), **Fonto** (1980–2006), **La Gazeto** (1985–2019), **Literatura Foiro** (od roku 1970).

Pro děti a začátečníky vychází časopis **Juna Amiko** (= mladý přítel), pro mládež **Kontakt** a pro učitele esperanta **Internacia Pedagogia Revuo**. Pro věřící **Espero katolika** (= katolická naděje), **Dio benu** (= Bůh žehnej), **Dia regno** (= Boží říše), pro zeleničáře **Internacia Fervojo** (= mezinárodní železničář) a **Fervojfakaj Kajeroj** (= sešity železničářského oboru) apod. Zajímavý je almanach **Almanako Lorenc** vydávaný v Brazílii na počest prvního českého esperantisty Františka Vladimíra Lorence (1872–1957), který v roce 1893 emigroval do Brazílie, patřil k zakladatelům esperantského hnutí v Brazílii, znal 80 jazyků, působil jako učitel, měl řadu dětí vlastních i adoptovaných, působil i jako spiritista a dodnes existuje v Rio de Janeiro nakladatelství nesoucí jeho jméno (jeho jméno nese i knihovna ve Vrdech nedaleko jeho rodného Zbýšova).

Snad tato základní informace postačí, aby si čtenář udělal představu, co lze v esperantské knihovně nalézt.

Podzimní Oči Brna se zaměří na ekologii

Věra Böhmová
bohmovav@mzk.cz

Cyklos Oči Brna se v září a říjnu věnuje celoživotní neúnavné práci biologky a pedagožky Hany Korvasové, spoluzakladatelky a ředitelky školského zařízení pro environmentální vzdělávání Lipka. Výstava mapuje její inspirativní cestu od skromných dobrovolnických začátků s nálepkou podivínů a hrozby komunistického režimu po vybudování největší environmentálně vzdělávací organizace na jižní Moravě.

Po studiích matematiky a biologie začínala **Hana Korvasová** jako vedoucí oddělení přírodních věd v Domě dětí a mládeže v Brně. V roce 1991 spolu s Alešem Máchalem iniciovala vznik Rezekvítku, sdružení pro ekologickou výchovu a ochranu přírody, které mezi léty 1996 a 2001 vedla jako ředitelka. Založila a řídila zde Tvůrčí centrum, které se věnuje tvorbě metodických a odborných publikací, výukových pomůcek přírodovědy pro školy, využívané po celé České republice. Ve stejné době jako Rezekvítek, a opět s Alešem Máchalem, založila v Brně Lipku – Dům ekologické výchovy. Zpočátku zde působila jako pedagogická pracovnice a od roku 2001 jako ředitelka. Školské zařízení pro environmentální vzdělávání Lipka, jak zní oficiální název organizace, pořádá množství akcí pro veřejnost, dětské tábory a kroužky, vzdělává pedagogy. Šíří metodu venkovní výuky, zahradní pedagogiku a zahradní terapii, udržitelnou podnikavost a další osvědčené i nové metodické přístupy. Ovlivňuje školy zejména v Jihomoravském kraji a pomáhá jim s účinnou realizací environmentálního vzdělávání. Pod vedením Hany Korvasové se Lipka rozrostla na

organizaci s pěti pracovišti a více než osmdesáti stálými zaměstnanci a stovkami externistů a dobrovolníků.

Hana Korvasová současně externě vyučuje environmentální předměty na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity a působí jako hlavní organizátorka národní konference environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Za svoji vytrvalou práci získala Cenu ministra životního prostředí a Cenu Josefa Vavrouška za dlouhodobý přínos v rozvoji environmentálního vzdělávání.

Příběh Hany Korvasové je ve výstavním prostoru Oči Brna v přízemí budovy Moravské zemské knihovny vyprávěn prostřednictvím příběhů, fotografií a osobních předmětů, a je také poctou lidem, kteří jí byli vzorem a oporou.

Ve čtvrtek 12. září byla Hana Korvasová hostitelkou moderované debaty *Co udělat s půdou, aby pomohla řešit klimatickou změnu?* Svých hostů se ptala, kdo a jaké kroky by měl podniknout, aby půda zase byla živá a pomohla nám vyrovnat se s klimatickou změnou.

Oči Brna: Hana Korvasová
2. 9.–30. 10. 2024 / Foyer, přízemí MZK

Nesmazatelnou stopu v oboru knihovnictví vytvořil doktor Ladislav Kurka

Libuše Foberová

libuse.foberova@msvk.cz

Za celoživotní skvělou práci dostal pan Ladislav Kurka (5. 3. 1933 – 23. 5. 2024) řadu ocenění, mj. Cenu českých knihovníků 2001, Medaili Z. V. Tobolky 2005 a Cenu pražský knihovník 2006. Největší ocenění ale získal od čtenářů, pro které pomáhal stavět a rekonstruovat knihovny u nás.

Vystudoval knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a dlouhé roky pracoval v Městské knihovně v Praze na úseku výstavby pražské sítě knihoven. Měl velkou radost, když v Moravské zemské knihovně v Brně vzniklo Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven. Podílel se na rekonstrukci Městské knihovny v Praze v letech 1995–1998, modernizoval celou řadu jejích poboček. Celý svůj profesní život se věnoval problematice architektury, výstavby a zařízení knihoven. Léta spoluorganizoval semináře Knihovna a architektura. Podílel se na přípravě výstavby Národní technické knihovny v Praze, ale i na výstavbě nové knihovny ve Žďáře nad Sázavou v osmdesátých letech minulého století. Troufám si říct, že u nás není nová nebo rekonstruovaná knihovna, kterou by neuposuzoval právě Ladislav Kurka. Vydal monografii Architektura knihoven, řadu článků a doporučení. Architekturu knihoven vyučoval na Vyšší škole informačních studií v Praze, ale i na Masarykově univerzitě v Brně a na Slezské univerzitě v Opavě.

Stál při založení SKIP v roce 1968, byl prvním redaktorem Bulletinu SKIP. Od roku 1992 byl dlouhé roky šéfredaktorem Bulletinu SKIP, byl také místopředsedou VV SKIP. Už méně se o něm ví, že byl vytrvalostním běžcem, věnoval

se skautskému hnutí a byl vášnivým sběratelem pohlednic. Vydal čtyři díly publikace Hrad, zámky a tvrze na starých pohlednicích. Byl také vášnivým zahrádkářem, v rodném Kolíně měl zahrádku, na které mimo jiné pěstoval skalničky. Měl rád krásné věci a chytré lidi. Znám ho jako věčně nespokojeného odborníka, byl velmi kritický, ale když pochválil, tak jste věděli, že se jedná o mimořádný úspěch. Měla jsem tu čest, že si mě vybral do redakční rady Bulletinu SKIP za prof. Jiřího Cejпка, čehož si nesmírně považuji. Díky této krásné spolupráci jsem poznala řadu nových a významných knihoven u nás, redakční rada se totiž pokaždé konala v jiné knihovně.

Ladislav Kurka ale i jinak velmi ovlivnil můj profesní vývoj. Byl u výběru vítězného návrhu Černé kostky – novostavby Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. V roce 2018 jsem ho přizvala do týmu knihovny, aby se podílel na tvorbě nové verze stavebního programu Černé kostky. Pro mě osobně a pro tým knihovny byla spolupráce s Ladislavem Kurkou nezapomenutelným zážitkem. Setkávání s ním bylo úžasné a časem přerostlo v přátelství. V knihovně jsme společně oslavili jeho 85 narozeniny. Nesmazatelnou stopu vytvořil i v projektu Černá kostka, který se nyní realizuje,

jsme ve fázi zahájení stavby. MSVK – Černá kostka se má otevřít veřejnosti v roce 2027. Je nám velmi líto, že u toho pan Ladislav Kurka nebude. Vzpomínáme na něj s láskou a úctou. Čest jeho památce.

Jeho poslední spolupráce byla s Univerzitou Karlovou, podílel se na výstavbě fakultní knihovny Fakulty sociálních věd společně s Tomášem Gecem, který na něj vzpomíná takto:

„S dr. Kurkou jsem se potkával nárazově od rekonstrukce MKP v roce 1997, kdy nás ústřední knihovnou v Praze provázel a zasněženě komentoval. Spolupracovat jsme začali, když jsem jeho zkušeností zástupce investora v oblasti výstavby knihoven využil při tvorbě stavebního programu pro tehdy plánovanou novostavbu krajské knihovny v Havlíčkově Brodě. Měl spoustu užitečných postřehů a spolupráce s ním byla velmi praktická a přínosná. Následně se na mne obracel ohledně článků do Bulletinu SKIP, kde dělal dlouhou dobu šéfredaktora a občas se stavil na návštěvu v Brně, kde jsem tehdy působil. Velmi mě potěšilo, když mě požádal o recenzi své knihy Architektura knihoven v roce 2010.

Opravdu intenzivně jsme se začali potkávat po mém přesunu do Prahy v roce 2014 na Fakultu sociálních věd UK, která zahájila sérii stavebních investic týkajících se v podstatné míře i fakultní knihovny a já je měl coby projektový manažer na starosti. Přes menší rekonstrukci skladu v budově UK Krystal, kterým knihovna získala vlastní zázemí v Praze, jsme se dostali k návrhu zbrusu nové budovy knihovny v areálu UK v Jinonicích (do r. 2021 zde sídlil i UISK) v roce 2016. Dr. Kurka mně byl oporou při jednání s architekty, která jsou vždy náročná a obě strany mají svoje vyhraněné představy. Dr. Kurka k tomu nemalou měrou přispíval svým klidným věcným přístupem, suchým humorem a nadhledem patřícím k věku.

Proces poskytnutí dotace MŠMT se táhnul díky tomu, jak trvalo vydání stavebního povolení a tento prvek nejistoty, zda budeme stavět či nikoli, dr. Kurka komentoval okřídlenou větou: „Vážený pane kolego, jediné, co je jisté, je,

že v politice není nic jisté“. Nakonec jsme dotaci dostali a spolupráce pokračovala až do r. 2020, kdy ji přerušil COVID a následně zdravotní omezení pana doktora. Na co již bohužel nedošlo, byla účast při slavnostním otevření letos. Na spolupráci s ním a dobu společně strávenou budu vždy rád vzpomínat.“

Docent Richard Papík vzpomíná na Ladislava Kurku s obrovskou úctou: „Pan doktor Ladislav Kurka byl pro mne velkou a uznávanou osobností našeho oboru a spojen jak s praxí knihoven, tak i externí výukou pro knihovnicko-informační školy, ale přednášel i na dalších školách včetně vysokých. O jeho jméně jsem věděl už před desítkami let, ale teprve posledních asi deset patnáct let jsme se občasné vídali, diskutovali a povídali si o oboru i životě a zájmech, také jsme sdíleli několik společných známých jeho věkové generace. Je to také dáno tím, že on se pohyboval celý svůj profesní život ve veřejném knihovnictví a já spíše v oblasti odborných knihoven a informačních institucí. Pana doktora jsem také velice dobře vnímal jako šéfredaktora Bulletinu SKIP, a vůbec jako „iniciační a revitalizační“ osobnost Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR. A věděl jsem dobře, že stojí za konferencemi a publikacemi k architektuře knihoven a stal se v této oblasti respektovaným odborníkem.“

Takto na Ladislava Kurku vzpomíná Dana Licková, jeho studentka – zástupkyně ředitelky Knihovny Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou: „Vzpomínám na něho často, o to více v této době, kdy probíhá v Knihovně M. J. Sychry ve Žďáře nad Sázavou rozsáhlá rekonstrukce oddělení služeb. Velice jsem si ho vážila i jako pedagoga a posléze i vedoucího své studentské práce zaměřené právě na rekonstrukci knihovny. Po dvaceti letech mám stále před očima jeho charismatický, přísný, a přesto tolik laskavý a lidský pohled na vše kolem knihovnictví. V uších mi zní jeho rady z praxe, je mi vzorem a zároveň příkladem toho, jak práce může bavit i po dlouholeté praxi. Prostě knihovník tělem i duší...“

Kdo se bojí IG? aneb Podivuhodný i obdivuhodný příspěvek k současnému pojetí informační gramotnosti

Marek Timko
marek.timko@fpf.slu.cz

Černý, Michal. *Informační gramotnost. Vydání 1. Praha: Grada, 2023. 317 stran. ISBN 978-80-271-5195-0.*

Napsat třísetstránkovou odbornou publikaci o (nejen současném) pojetí *informační gramotnosti* je na jedné straně projevem intelektuální odvahy, která vychází z široké i hluboké odborné erudice, ale také je projevem i myšlenkově dobrodružné povahy, která předem počítá s obtížnými cestami i spletitými cestičkami významové neukotvenosti (či přímo konceptuální „tekutostí“) základního tématu, takže putování je intelektuálním pohybem k cíli neustále unikajícím. Na druhé straně je to projekt pro jednoho autora jen těžko uchopitelný, psaní je „nutně“ prováděno tíživým vědomím, že dostat se k nějakému závaznému pojetí či konkrétnímu závěru není možné v konečném čase, resp. na ploše poslední strany. V takové situaci si představují informačního vědce, filozofa, fyzika, informatika a v neposlední řadě dlouholetého vysokoškolského pedagoga Michala Černého při psaní této publikace.

Kniha *Informační gramotnost* je svým strohým názvem – vlastně jenom tím nejprostším uvedením odborného termínu bez jakéhokoliv dalšího vymezení či tematického doplnění – potenciálně zavádějící, jelikož nejde o monografii psanou jednotným odborným stylem lineárně rozvíjejícím a rozvádějícím téma od obecného ke konkrétnímu, jde spíše o texty (kapitoly) vícežánrové, které kolem tématu informační gramotnosti krouží v soustředných kruzích či se točí po spirálách. Možná by se ale k tomu strohému názvu přece jenom hodil nějaký

podnázev, který by blíže vymezil filozofické či metodologické „rámování“ textů.

Informační gramotnost je kniha, která je na první pohled výrazná svou – a tady použiji oblíbený termín autora, který dokládá také jeho informatické vzdělání – *robustností*, a to jak v běžném, tak i ve svém informatickém významu (jako rozmanitý celek může na čtenáře určitě úspěšně a funkčně působit i s drobnými argumentačními chybami či formulačními nedokonalostmi)! Pokud bychom ale zůstali u běžného významu tohoto adjektiva, nelekne se čtenář takové konceptuální rozmanitosti, mohutnosti a šíře? A jelikož nemůžu za čtenáře odpovídat, musí se s takovou potenciální obavou srovnat každý čtenář sám za sebe.

Podívejme se teď na strukturu a tematické zaměření knihy: První dvě kapitoly, které pojednávají o epistemických východiscích konceptu informační gramotnosti, kterou autor chápe a kriticky rozvíjí jako možnou součást sociální etiky informace, mají spíše charakter reflexe filozofické (epistemické i etické) a sociální (např. při analýze informační chudoby či kritické informační gramotnosti). Tyto kapitoly jsou tedy stylově více úvahové a při originálním metaforickém pojetí funkcí informační gramotnosti jako rolí literárních postav Herculese Poirota (a jeho kolegů, inspektora Jappa a komisaře Hastingse) a neviditelného a nepolapitelného zločince Fantomase, který přeneseně – jako současné dezinformace

v mediální infosféře – narušuje integritu i stabilitu informační společnosti, jsou žánrově blízké umělecké eseji. Metaforické je i autorovo uvažování o informační gramotnosti jako o sociálním a informačním rozdílu, napětí či konfliktu mezi *městem* a *vesnicí* (tady se autor inspirovává převážně filozofy M. Heideggerem a J. Sokolem či mediálním teoretikem M. McLuhanem).

Ve třetí kapitole se autor pokouší o plastické (ale zároveň kritické!) zobrazení vývoje koncepce informační gramotnosti ve světě i u nás, a to od 70. let 20. století do 10. let 21. století. Součástí této kapitoly je také uvedení vybraných 7 modelů informační gramotnosti ze zahraničních studií a publikací, jejich kritického srovnání, jako i uvedení a srovnání kompetencí informační gramotnosti v kontextu různých pojetí modelů informační společnosti. Při výběru studií pojednávajících o koncepcích informační gramotnosti autora tak trochu „doběhla“ situace, kterou popisuje v kontextu informační exploze. Když analyzuje jednotlivé koncepce informační gramotnosti v posledních letech a desetiletích (ve třetí kapitole), nebo když analyzuje diskurzivní pojetí konceptu informační společnosti (ve čtvrté kapitole), vybírá si tak z velkého množství odborných článků – zcela vědomě a pragmaticky – zejména na základě jednoduchého kritéria: podle počtu citací v databázi *Web of Science* (WoS).

Čtvrtá kapitola se zabývá analýzou diskurzivního formování informační gramotnosti, a to jednak popisem a kritickou analýzou diskurzů z vybrané literatury věnující se definováním informační gramotnosti – tady autor identifikuje 4 hlavní diskurzy: *sociální spravedlnost*, *společenská změna*, *technologické změny a vyšší kvalita*; a jednak analýzou pojetí informační gramotnosti studentů tří

brněnských středních škol a studentů oboru informační studia a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity (výzkumy prováděl autor se spolupracovníky v letech 2019–2022) a následnou interpretací získaných dat.

V poslední, páté kapitole, autor prezentuje vlastní „nárys“ či návrh svého pojetí informační gramotnosti, který ale nemá – jak to bývá v současných akademických, institucionálních či neoliberálních pojetích – podobu nějaké závazné charakteristiky či vědecké definice, ale rozvíjí je v 10 „životních“ tématech: informační gramotnost klade důraz nejen na rozum, ale i na emoce; v novém pojetí informační gramotnosti je celek vždy více než součet částí (holistické pojetí); v informační gramotnosti se infosféra chápe jako informační komunita; informační gramotnost předpokládá a rozvíjí schopnost

práce s nástroji (informační a digitální technologie); informační gramotnost posiluje environmentální odpovědnost, informační gramotnost pružně a adekvátně reaguje na to, že infosféra se rychle mění; prvky informační gramotnosti mají charakteristiky nejenom „*města*“, ale i „*vesnice*“; informační gramotnost reflektuje problém soukromí v infosféře; infosféra má v rámci informační gramotnosti „*krátké vzdálenosti*“, ale *pružnou topologii*“; informační gramotnost podporuje a rozvíjí „*zodpovědnou kreativitu*“ pro život v infosféře. (Víc k autorově pojetí informační gramotnosti uvedu v závěrečném shrnutí na konci této recenze).

Jelikož je recenze žánrem nejenom informativním, ale i kritickým či polemickým, zaměřím se teď na několik problematických míst či nedostatků: Když autor analyzuje neetičnost plagiátorství (s. 83), zjednodušuje situaci jenom na jeden etický aspekt, a to příměrem

ke „krádeži“, resp. zásahu do práv duševního vlastnictví. Neetičnost takové „krádeže“ relativizuje tím, že v informačním (digitálním) prostředí digitální obsah nelze odcizit stejně, jako v prostředí offline. Plagiátorství je ale neetické hlavně tím, že je podvodem autora na čtenáři. Když autor na adekvátní odcitování zdroje a uvedení jeho jednoznačné lokalizace záměrně „rezignuje“ a tím čtenářstvu nepřizná, že myšlenka, kterou uvádí, není jeho vlastní, ale je převzatá od jiného autora, podvodně zvyšuje vlastní odbornou prestiž!

Autor v textu často neuvádí význam zkratky (např. na s. 47 zkratku ALA, zkratka IIVIG objevující se např. na s. 13 či na s. 16 není v celém textu vysvětlena vůbec; stejně ani zkratka AKVŠ na s. 16), jakoby apriorně a nekriticky předpokládal, že čtenářstvo je již poučené a význam zkratky zná. Otázkou pak je, pro koho je kniha vlastně určena? Kdo má být jejím cílovým čtenářstvem? Je to odborná/vědecká veřejnost (např. z oblasti informačních věd)? Profesně oborová veřejnost (např. knihovnická)? Nebo to mají být studující oborů informačních studií a knihovnictví? Rád bych věřil tomu, že cílovým čtenářstvem může být odborná, oborová, studijní či široká veřejnost, ale obávám se, že specifický, místy terminologicky relativně hodně náročný a ne vždy jednotný styl psaní a výkladu (někdy více informativní, deskriptivní či výkladový, jindy více analytický, esejistický či dokonce hravě metaforický, někdy také ale příliš akademický, těžkopádný, rozvláčný a ve výčtech „suchopárny“), nemusí být široce vymezenému čtenářstvu snadno přístupný. To nakonec vyjádřil i doc. Richard Papík, jeden z odborných recenzentů publikace, když na zadní straně knižní obálky napsal, že někde autor „postupuje trochu intelektuálně složitě a částečně jakoby zmateně“, i když tento recenzent se vzápětí přiznává k tomu, že takový autorský styl jej vlastně „baví“.

Odkazy na některé koncepce autorů jsou v kapitolách často zkratkovité, nerozvedené

a pro čtenáře-neodborníka nejasné až „nečitelné“ (např. při častém odkazování na filozofii Martina Heideggera). Jak si „běžný“ čtenář poradí s nevysvětleným duálním pojetím času: *chronos* (Χρόνος) a *kairos* (Καιρός) v myšlení antického Řecka (s. 40)? Nebo s nerozvedeným tvrzením o tom, že model informační gramotnosti Marschallové a Frenchové „akcentuje poznatky konstruktivismu“ i s následujícím *enigmatickým* dodatkem, že o tomto modelu by „velice podobně (...) mohl uvažovat i Kant a Frege“ (s. 165)?

Autor ve většině případů v textu explicitně neuvádí názvy monografií či studií, na které odkazuje, což ústí do absence relevantních, důležitých a zajímavých názvů odborných publikací, studií a článků (např. na s. 158 v souvislosti s Lloydovou, ale i jinde). Zřejmě nejvýrazněji se tato „úspornost“ negativně projevila v textu podkapitol zabývajících se analýzou diskurzů ve vybraných studiích a následných diskuzích (např. na s. 200–204, 206–221 a dál). Autor na informační zdroje odkazuje jenom uvedením jména autora/autorky a roku vydání (tzv. *harvardský styl*, který je funkčně zejména v rozsahem kratších studiích), čtenář si tak musí název práce či informačního zdroje vyhledat v seznamu literatury na konci knihy, což ve výsledku komfort čtení výrazně snižuje. V publikaci se vyskytlo i pár překlepů či chyb „z nepozornosti“ (např. „*Higisových bosonů*“ na s. 32; „*postwestfálský*“ či „*postgutenberský*“ na s. 38; „*Dobrovská*“ místo správného tvaru příjmení ‚*Dombrovská*‘ v odkazu na zdroj na s. 210). Je škoda, že vydavatel neprovedl pečlivější jazykovou a odbornou redakci textu. Jako výrazné vydavatelské opomenutí ale vnímám fakt, že publikace neobsahuje ani věcný, ani jmenný rejstřík, což je pro odborné publikace velmi nestandardní!

Na závěr této recenze, která je ve srovnání s rozsahem a obsahem knihy možná až příliš stručná, si dovoluji malé – i když nutně subjektivní – shrnutí autorského přínosu publikace *Informační gramotnost*: Michal Černý

interpretuje informační gramotnost v kontextu informační ekologie v prostředí *infosféry* (a to zejména v návaznosti na koncepci L. Floridiho). Akcentuje nutnost neentitního a procesuálního pojetí informační gramotnosti, které přesahuje nejenom subjekt-objektové paradigma, ale i hodnotově úzké antropocentrické zaměření. Informační gramotnost propojuje zejména se sociálními a etickými aspekty, které jsou nejenom samotným předpokladem, ale i smyslem a cílem informační gramotnosti – tedy ne úzce vymezená mocenská privilegia (např. ekonomické či znalostní), ale zejména smysluplný a šťastný život (jak jednotlivce, tak i společnosti). Sociální rozměr tady nevnímá v omezeném pojetí moderny, ale v pojetí současné informační společnosti (já bych tady směle použil pojem *transmoderny*), kdy je informační gramotnost samotným faktem i aplikací, předpokladem i důsledkem procesů informačních interakcí v infosféře, a to s funkčním, etickým a společensky zodpovědným využitím informačních (digitálních) technologií. Všechny složky informačního procesu informační prostředí neustále proměňují, oddělení aktérů od prostředí či informačních technologií, je stále problematičtější (autor se tady inspirovuje i Floridiho pojetím života *online*). Zároveň vnímá sociální rozměr holisticky, kdy celek (informační společnost či infosféra) je více než suma jednotlivců (a to nejenom lidí, ale všech „informačních organizmů“ – *inforogů*). Osobně názorově souzním s formulací v závěrečném shrnutí poslední kapitoly, kdy autor apelativním tónem píše: „Je třeba

opustit představu fixace informační gramotnosti čistě na textově orientované dokumenty a chápat je šířeji“ (s. 251). Tuto formulaci vnímám nejenom jako afirmaci současně vizuální a zvukové kultury, komunikace a socio-technické kreativity, ale i jako pokus o subverzivní překročení dominantního a diskriminujícího *logocentrismu* západního myšlení.

Černého pojetí je v českém i mezinárodním prostředí myšlenkově originální, společensky angažované a svou aktuálností i velmi naléhavé, ale – a tady je má poslední kritická „výtká“ (psaná ale v upřímně přátelském duchu!) – v knize autor nikde neuvádí, jakým způsobem by se jeho pojetí mělo převádět či aplikovat do praxe (školní či obecně institucionálně vzdělávací, ale také do procesu neformálního sebevzdělávání)? Jak by se měla takto socio-technicky pojatá informační gramotnost skutečně stát funkční adaptací člověka/lidí na rychle se měnící informační společnosti, aby tato adaptace nejenom aktivně ubránila, ale aby i „rozpouštěla“ všechny formy společenské nerovnosti a diskriminace? A nakolik je taková reflexe (nebo přání) předpokladem existence společné situace informační utopie?

Chtěl bych tuto recenzi uzavřít nejenom pozitivně, ale i prostřednictvím upřímného osobního vyznání: „Flirt“ (jako možný začátek hlubokého a bytostného vztahu) s představou informačně gramotné společnosti – jak ji v předložené publikaci představil Michal Černý – mi přijde lákavý a vzrušující. A to není v kontextu současných informačních věd vůbec málo!

Bude vás zajímat, že...

... **Klub mladých čtenářů Albatros letos slaví 60. výročí.** Vznikl v roce 1964 a za dobu své existence ovlivnil generace milovníků knih. Ve spolupráci se školami pomáhá objevovat kouzlo čtení dětem od předškolního věku až po středoškoláky. Školám a pedagogům **přináší bezplatně pravidelný přehled o odborné literatuře i metodické materiály.** Pracovní listy k jednotlivým knižním titulům jsou volně dostupné na adrese <https://www.kmc.cz/metodicke-materialy/> a mohou najít své využití také v knihovnách.

O dánských knihovnách

Michaela Matulová
reditelka@knihovnaberoun.cz

Díky úspěšné žádosti SDRUK v programu Erasmus+ proběhla letos v dubnu skupinová cesta vedoucích zaměstnanců členských knihoven do Dánska. Účelem bylo zmapovat zkušenosti a metody zapojování obyvatel do naplňování Cílů udržitelného rozvoje (dále SDGs), a to jak v rámci tradičních, tak inovativních formátů a služeb. Z toho důvodu byl pro cestu vybrán 17. týden v roce, kdy v Dánsku již druhým rokem probíhal tzv. UGE17/Week17, koordinovaná celonárodní kampaň zaměřená právě na SDGs. Knihovny v Dánsku do tohoto týdne koncentrovaly své environmentálně a sociálně orientované aktivity pod jednotnou hlavičku a my jsme tak měli možnost pozorovat, jak se lokální, komunitní aktivity propojují a podporují na celostátní úrovni. Přitom jsme samozřejmě nemohli opomenout architektonická řešení knihoven a jiné oborové zajímavosti.

Kontext

Dánsko je země s téměř 6 miliony obyvatel o rozloze necelých 43 000 m². HDI země je na 6. příčce celosvětově (a roste). Stát podporuje udržitelnost ve všech oblastech, investuje do obnovitelných zdrojů energie, podněcuje cyklickou dopravu. Dánsko se tradičně umísťuje

na předních příčkách nejšťastnějších zemí a proslulo díky konceptu *hygge*, jenž umí perfektně aplikovat i v prostorách knihoven.

Díky dobře organizované struktuře, široké škále služeb a vysoké návštěvnosti (více než 50 %) hrají knihovny v Dánsku klíčovou roli ve vzdělávání, kultuře a komunitním životě

Účastníci cesty do Dánska

a jsou tak silnými partnery státu, samospráv i místních organizací. Rází filozofii, že knihovny tu nejsou kvůli knihám, ale kvůli lidem. Ve svých strategiích prioritizují digitalizaci, informační a mediální vzdělávání, demokratické hodnoty a udržitelnost. Všechny knihovny, které jsme navštívili, měly plně automatizované půjčování a vracení, otevírací dobu od 8 do 22 hodin (zpravidla od 10 do 17 s přítomností knihovníka), centrální akvizici, nápaditou prezentaci fondu, bezplatnou registraci a pestrý program kulturně-vzdělávacích a komunitních aktivit (včetně vhodného prostoru na jejich pořádání).

Architektura a design

Ať už při plánování nové knihovny, rekonstrukce či jen drobné úpravy prostor pracují zaměstnanci knihoven s metodami *designového myšlení* (jedná se o proces využívající řady jednoduchých metod vedoucích k inovaci služeb a produktů). Klíčová je spolupráce a zapojení veřejnosti – knihovna je veřejný prostor, jenž má sloužit občanům, je „zastřešeným náměstím“, a je proto naprosto nezbytné, ba samozřejmé občany k procesu plánování přizvat a ptát se, co od knihovny chtějí a potřebují. Důraz je pak kladen na multifunkčnost, variabilitu, atraktivní prezentaci fondu, pobytový a studijní prostor, klidné/hlučné zóny a interaktivní oddělení pro děti. Díky spolupráci s předními architekty vznikají inovativní, funkční, útulná a ekologicky udržitelná řešení.

Příkladem budí aarhuský **Dokk1** (čteme „doken“), za jehož realizací stojí studio Schmidt Hammer Lassen Architects. Dokk1 je nositelem ocenění Veřejná knihovna roku 2016. Jedná se o moderní komplex o rozloze 60 000 m², přičemž knihovna využívá 30 000 m², má 55 zaměstnanců a cca 325 000 knihovních jednotek. Denně ji navštíví cca 3 600 lidí. Knihovna se profiluje jako komunitní centrum, kde se pořádají workshopy, přednášky, kulturní akce i veřejné debaty. Knihovna má definována 3 hlavní témata: SDGs, demokracii a informační a mediální gramotnost – každá akce, kterou zaměstnanci plánují, by měla jedno z uvedených témat rozvíjet. Knihovna

disponuje 1 150 místy k sezení, prostory pro coworking, několika jednacími místnostmi a studovnamy, odhlučněnou hernou pro nejmenší, makerspace, kavárnou a ostatně i podzemním parkovištěm a vlastní tramvajovou zastávkou.

Dokk1 ale zdaleka není jediný architektonický skvost, který jsme navštívili. **Middelfart Bibliotek** se nachází na umělém poloostrově a pyšní se nezměrnými okny, jimiž lze pozorovat moře. **Tingbjerg Bibliotek** svým atypickým trojúhelníkovým půdorysem jako by vyplul z hlubin země, **Nørrebro Bibliotek** sídlí v bývalé tovární hale, s přiznanými cihlami a překrásně barevnými nástěnnými malbami doslova bere dech a **Kodaňská hlavní knihovna** s nevyjmaženějším oddělením pro děti, které se rozkládá po celém 1. patře a chytře podporuje kombinaci hry, pohybu a čtenářství, probouzí touhu unést si dánské architektury do Čech.

Podpora menšin a komunit

Z celkového počtu obyvatel je přibližně 14 % příslušníky menšin; velká část z nich potřebuje pomoc a podporu, které knihovny – často ve spolupráci s pracovníky sociálních služeb – mohou, umí a chtějí poskytnout. Jedná se nejen o poradenství, doučování, rozvoj informační, mediální i čtenářské gramotnosti, ale i sousedské propojování a podporu sounáležitosti. Knihovny dále podporují řadu občanských aktivit a iniciativ – v tomto ohledu primárně poskytují prostor pro různé zájmové kroužky (pletení, šachy, vaření, repair café apod.), přičemž občany vysloveně povzbuzují, aby s nějakým nápadem na využití knihovny přišli. Preferují iniciativu „zdola“.

Příkladnou komunitní knihovnou je bezesporu **Gladsaxe Bibliotek+**, jež byla projektována – na základě několikaletého průzkumu mezi místními obyvateli – s cílem plnit komunitní roli. Je tak vybavena vlastní zahrádkou, návštěvníci si zde mohou do vlastního hrnku zdarma uvařit kávu nebo, mají-li větší aspirace, společně uvařit večeri či připravit brunch v komunitní kuchyňce. Jelikož knihovna navázala dlouhodobou spolupráci s potravinovou bankou, o suroviny nouzi

nemá. Probíhá zde řada zájmových klubů, jejichž účastníci zároveň fungují jako dozor během doby, kdy v knihovně nejsou přítomni zaměstnanci. Vedoucí klubů mají tolik důvěry, že disponují klíči od knihovny i od skladu. Knihovna je tady zkrátka všech a pro všechny.

Udržitelnost

Dánská vláda vydala Národní akční plán pro Cíle udržitelného rozvoje, ve kterém deklarovala, že posílí práci knihoven na ukotvování SDGs u široké veřejnosti. Hlavními iniciativami v tom – vedle certifikace – jsou rozvoj kompetencí knihovníků a knihovnic a události/aktivity v knihovnách. První **UGE17/Week17** jako celonárodní tematický týden podpory naplňování SDGs se odehrál v roce 2023 a zapojilo se do něj více než 70 dánských knihoven a přes dvě stě lokálních partnerů. Ambicí organizátorů je postupně připojit další země a udělat z této kampaně celoevropskou, ne-li globální iniciativu.

Při Dokkl se nachází **SDGs Lab**, knihovní oddělení zaměřené vysloveně na podporu udržitelných aktivit. Disponuje vnitřním prostorem vybaveným kompletně z věcí darovaných, objevených a zachráněných. Sezení je záměrně nepohodlné, protože právě lidská pohodlnost vede k problémům, jimž čelíme. Dále je zde venkovní výstavní prostor a venkovní kruhové sezení se 14 kameny, mezi nimiž jsou 3 místa vynechána pro lidi na vozíku. Tento prostor odkazuje k vikingskému sněmu thingu a slouží primárně pro diskuze. Veškeré akce během roku knihovna plánuje podle ročního období a spolupracuje nejen s místními organizacemi,

ale i s lidmi bez domova. Dále je tu třeba **Ballerup Bibliotek**, která se prezentuje jako první ryze udržitelná knihovna – na základě své strategie všechny akce propojuje s SDGs, jejichž symboly lze ostatně nalézt po celé budově i v propagačních materiálech.

V rámci tohoto tématu lze zmínit řadu dalších populárních akcí: vedle UGE17/Week17 například v Dokkl probíhá **Maker Faire**, festival rukodělných výrobků a dovedností s několika tisíci návštěvníky. Ve spolupráci s firmou Lego probíhá projekt LEGO Build the Change, při němž děti vytvářejí z Lego kostiček řešení problémů týkajících se udržitelnosti. Climate Action Day v Middelfartu letos očekává 40 000 účastníků; původně knihovnou iniciovaná akce brzy získala ohromný věhlas, přičemž dnes se její organizaci věnuje vedle několika zaměstnanců knihovny i několik pracovníků úřadu. Na 12 scénách se odehrávají přednášky, besedy, workshopy, čtení, výstavy, prezentace spolků a neziskových organizací apod.

Závěrem

Jak je patrné, dánské knihovny jsou pro nás velkou inspirací. Nejen v oblasti architektury a řešení vnitřního i venkovního prostoru, ale v oblasti proazování a podpory zásadních celospolečenských témat. Jako zásadní vnímám systematickou snahu o zapojování veřejnosti do veškerých aktivit, podporu komunit, budování silné pozice knihoven ve společnosti a vnímání knihovny jako veřejného prostoru (tj. ne jako instituce), který může – a měl by – sloužit všem.

Bude vás zajímat, že...

... přes 150 inspirativních lidí, kteří se výrazně podílí na zlepšení života ve svých regionech, pozval **Prezident České republiky Petr Pavel** na setkání do zámku v Lánech. Společně s první dámou Evou Pavlovou je hostil dne 17. července 2024. Pozvání dostala také **Marika Zadembská**, zakladatelka a ředitelka třineckého čtenářského festivalu ČteFesT a **Eva Katrušáková**, zakladatelka a ředitelka společnosti Celé Česko čte dětem. Účastníci setkání s hlavou státu se shodli, že to byla velmi příjemná a motivační návštěva.

Markéta Hejkalová – rozhovor o rodině, Finsku, knižním festivalu a nakladatelské činnosti

Michaela Navrátilová

Michaela.Navratilova@mzk.cz

Jste úspěšnou autorkou několika knih, ovlivnilo Vás prostředí, ve kterém jste vyrůstala? Vaše maminka byla spisovatelka Hana Pražáková, tatínek byl historik a hungarista Richard Pražák a Váš dědeček spisovatel a učitel František Křelina.

Ovlivnilo, psát a vydávat knihy mi od dětství přišlo jako úplně normální práce. O knihách a jejich psaní, překládání, vydávání se u nás doma pořád mluvilo. I když s vydáváním to tak jednoduché nebylo, dědovy knihy mohly vycházet jen v krátkém období kolem roku 1968. Usínala jsem za zvuků psacího stroje, když se máma večer konečně dostala k psaní, ve dvanácti letech jsem se naučila korektorské značky, už na základní škole jsem začala psát první povídky a posílat je do různých literárních soutěží.

Co oceňujete na tvorbě svých předků?

Táta psal i odborné texty čtivě a zajímavě. Máma je ve svých dětských knížkách vždycky na straně těch slabších, lidí a dětí, kteří se octnou v nějaké složité situaci. Z dědovy tvorby se mi nejvíc líbily romány z Podještědí – jeden, Soud nad Bábelem, jsem později vydala v našem nakladatelství Hejkal. Ale díla historika Richarda Pražáka a spisovatelů Hany Pražákové a Františka Křeliny musí

objektivně zhodnotit někdo jiný, já to nedokážu, pro mě to jsou táta, máma a děda.

Nějakou dobu jste působila jako konzulka a kulturní atašé na českém velvyslanectví ve Finsku. V čem si jsou finské a české knihovny podobné?

Samozejmě jsem se ve Finsku hned přihlásila do Helsinské městské knihovny, v každém svém bydlišti chodím do knihovny. Finské knihovny byly často v architektonicky zajímavých budovách – hodně se jich postavilo v 70. a 80. letech 20. století v době tzv. svátků konzumu, kdy se štědře utrácely veřejné peníze, ovšem v tomto případě správným směrem. Já jsem ve Finsku bydlela v druhé polovině 90. let a finské knihovny už tehdy fungovaly také

jako komunitní centra, například si tam chodili nezaměstnaní číst noviny, pořádaly se tam různé kurzy a programy. To je u nás dnes úplně normální (až na ty nezaměstnané, ti u nás skoro nejsou), ale tehdy u nás byly knihovny ještě tradičnější, soustředily se hlavně na své základní poslání, tedy půjčování knížek. Aspoň tak jsem to vnímala.

V naší knihovnické branži je velmi oceňována Helsinská ústřední knihovna Oodi. Navštívila jste ji?

Oodi jsem navštívila několikrát, i když už ne jako čtenářka s průkazkou. Byly jsme se tam podívat s Alenou Mornštajnovou, několikrát jsem tam zašla na oběd. Oodi je krásná stavba, vzdušná, otevřená a lákající všechny, kdo mají rádi knížky, a kromě toho nabízí i pronájmy šicích a jiných dílen pro nejrůznější aktivity, čímž třeba ke knihám přivede další zájemce. Důležitá je její poloha. Oodi stojí úplně v centru, kousek od nádraží. Ještě nedávno to bylo takové ponuré území nikoho, opuštěná skladiště a pusté placky, ale teď tam postavili celou novou, živou čtvrť. Ten rozvoj na Helsinkách oceňuju, i když už nemůžu říkat, že je znám jako své boty a že všude trefím bez mapy.

Dle statistik má Finsko vysoký počet čtenářů knihoven. Co podle Vás stojí za tak početným číslem?

Statistiky a čísla neznám, ale Finsko je národem čtenářů. Existuje pro to několik vysvětlení. Finsko je protestantská, luteránská země a luteránské náboženství klade velký důraz na to, aby si každý věřící mohl přečíst Bibli, tedy na gramotnost a na čtení. Další vysvětlení souvisí stejně jako u nás s národním obrozením. Finština a finská literatura je pro Finy důležitá jako sjednocující prvek národa. Svou roli v oblibě čtení možná hrají i dlouhé a temné zimní večery. Ať tak nebo tak, Finové hodně čtou, hodně si knihy nejenom půjčují, ale také kupují – mít dobrou domácí knihovnu s novinkami finské literatury se dodnes považuje za důležité a svým způsobem za známku prestiže, aspoň mezi mými přáteli. Oblíbená jsou nejen autorská čtení a besedy se spisovateli, ale i jejich společnosti, jakési fan-kluby, které někdy mají až několik stovek nebo i tisíc členů, jako například mívala Společnost Arta Paasilinny.

Studovala jste finštinu, proč právě tento jazyk?

Kvůli tátovi. Když jsem byla malá, dostal můj otec hungarista unikátní možnost jet na několik

měsíců do Finska a tam se naučit druhý ugrofinský jazyk, tedy finštinu. Rodina s ním jet nemohla, ale z jeho dopisů, pohledů a pozdějšího vyprávění se pro mě Finsko stalo vysněnou zemí, kam jsem se toužila podívat. Jazyky mě bavily a měla jsem štěstí, že po mé maturitě se zrovna finština na Karlově univerzitě v Praze otvírala a že jsem se na ni dostala.

Překládáte v současné době nějakého finského autora?

Momentálně ne. Já už teď hlavně píšu svoji literaturu – mimo jiné o Finsku. Ve Finsku se odehrává můj nejnovější román Století na vlnách, který vyšel loni v Hostu, i dětská knížka, která by měla vyjít v příštím roce. Naposledy jsem se studenty svého překladatelského semináře na Masarykově univerzitě překládala reportážní knihu Miky Waltariho Válka o pravdu – Pravda o Estonsku, Lotyšsku a Litvě, která vypráví o sovětské okupaci baltských zemí v roce 1940 a je bohužel stále velmi aktuální.

Když jsem Vás žádala o rozhovor, tak jste trávila dovolenou ve Finsku. Prozradíte našim čtenářům, která místa ve Finsku jste navštívila?

S přáteli jsme byli v Laponsku, až na úplném severu: v Rovaniemi, Sodankylä, Sevettijärvi, Utsjoki, Inari... Byla to nádherná cesta a myslím, že na tichá laponská jezera, řeky, městečka a soby budu ještě dlouho vzpomínat. A taky na komáry, i když těch bylo letos překvapivě málo.

Už od roku 1991 pořádáte Podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě, který je především o setkávání a navazování kontaktů mezi nakladateli a knihkupci. Motto letošního, 34. ročníku, je Babylon příběhů. Jak vybíráte témata pro jednotlivé ročníky?

Nevím, jestli bych to měla prozrazovat – asi podle toho, co mě zrovna napadne. Teď se

hodně mluví o překladech v souvislosti s umě-
lou inteligencí, tomu tématu se bude věnovat
i jedna přednáška Obce překladatelů (Aňa
Štádlarová a Ondřej Hrách: Umělá inteligence
a literární překlad). Ale to veletržní motto se
netýká vyloženě jenom překladů: dobrá litera-
tura nám pomáhá, abychom se vyznali v baby-
lonech svých životů.

V čem vidíte největší přínos veletrhu?

O tom bych mohla mluvit celé hodiny a popsat
mnoho stran, ale stručně: Podzemní knižní vele-
trh pomáhá nakladatelům, aby se jejich knihy
dostaly do knihkupectví, knihoven a ke čtená-
řům. Nejenom velkým a zavedeným naklada-
telům. Stánek si tu za opravdu příznivé ceny
mohou pronajmout i malí, začínající či nějak
úzce zaměřený nakladatelé nebo i autoři, kteří
vydávají knihy vlastním nákladem, a jejich kniha
se tak může dostat do širšího povědomí.

Byli na veletrhu autoři, za jejichž pozvání jste byla někdy kritizována?

Autoři asi není to pravé slovo. Velkou kritiku
vzbudilo, když tady svou knihu podepisoval od-
souzený a poté omilostněný vrah Jiří Kajínek.
Já jsem ho nezvala, přivezl ho nakladatel, který
jeho knihu vydal. Je pravda, že to se mnou kon-
zultoval. Dlouho jsem to zvažovala, ale nako-
nec jsem došla k názoru, že zákazy a tedy svého
druhu cenzura ke svobodnému knižnímu trhu
ani veletrhu nepatří. Ovšem jestli jsem se roz-
hodla správně, to je jiná otázka. Je možné, že
jsem kvůli tomu přišla o některé vystavovatele.

Máte nakladatelství Hejkal a vydáváte knihy již od 90. let. Na jakou literaturu se specializujete?

Vydáváme překlady z finštiny (hlavně ty mé,
Miku Waltariho a Arta Paasilimnu), českou prózu
(zase moji, ale také mou mámu Hanu Pražáko-
vou, Jiřího Stránského, nově Jiřího Kratochvíla),

začali jsme vydávat historické detektivky ra-
kouského autora Andrease Pittlera.

Jak vnímáte knižní trh jako nakladatelka?

Myslím si, že český knižní trh je pořád ještě
hodně pestrý, vychází hodně titulů, které osloví
třeba menší skupinu čtenářů, ale jsou důležité.
Malé náklady jsou ovšem pro nakladatele pro-
blém. Ještě před deseti lety bylo úplně jedno
(z hlediska distributorů, knihkupců a novinářů),
jestli knihu vydalo velké nebo malé nakladatel-
ství. Teď se situace podle mě mění, trh se cen-
tralizuje, čím dál větší část ovládá několik velkých
nakladatelských koncernů, a pro nás malé je čím
dál těžší proniknout na viditelná místa v knih-
kupectvích, v e-shopech, v médiích. I proto jsem
ráda, že jsem své dvě zatím poslední knihy –
Dům pod náměstím a Století na vlnách – vydala
v nakladatelství Host. Je velké a silné, takže ho
knihkupci berou vážně, ale zároveň je pro ně
vydávání knih pořád posláním, nejenom byz-
nysem, i když byznys k nakladatelskému světu
patří.

Mě osobně je velmi blízká bibliodiverzita (knižní rozmanitost). Jaký je Váš pohled na bibliodiverzitu?

Bibliodiverzitu považuju za důležitou a podpo-
ruju ji – třeba tím, že Podzemní knižní veletrh
myslí i na malé nakladatele a jejich knihy, které
by mohly mít problém dostat se do běžné knih-
kupecké sítě a uspět tam, poskytuju jim stánky
za opravdu výhodné ceny. Mohou ji podporovat
i čtenáři tím, že budou při nákupu knih víc hle-
dět na kvalitu: aby ty knihy byly dobře napsané,
ilustrované, vyrobené, nespokojí se s knihami za
akční cenu v supermarketu. A že budou nakupo-
vat knihy u svého knihkupce, pokud se v jejich
okolí vyskytuje. E-shopy jsou možná levnější, ale
dobrý knihkupec poradí, doporučí, objedná –
a kdyby knihkupectví zejména v menších měs-
tech zanikla, tamní život by se výrazně ochudil,
ale to by už bylo pozdě.

Co pro malé nakladatele mohou udělat knihovny?

Nakupovat a propagovat jejich knihy, pořádat autorská čtení a besedy jejich autorů a tak čtenářům objevovat zajímavé tvůrce a knihy, které by jinak mohly uniknout pozornosti.

V současné době vznikají knihy „samonákladem“. Fandíte takovým titulům a jejich autorům, případně v čem vidíte úskalí?

Fandím autorům, kteří si knihu vydají raději sami, než aby nařikali na tupé nakladatele, odmítající jejich geniální dílo. Já sama jsem také vydala většínu svých knih sice sama, ale přitom ve fungujícím nakladatelství, takže knihy měly profesionálního redaktora, grafika, distribuci a propagaci. Úskalí vidím právě v tom, když něco z toho řetězce vypadne: text není pořádně zredigovaný, obálka je amatérská nebo přímo kýčovitá, autor knihu nenabídne ani knihovně. Vydávání vlastním nákladem je skutečně čím dál častějším a na svém Podzimním knižním veletrhu nabízím tzv. autorský prostor za 500 Kč, na němž autor může prodávat knihu, kterou sám vydal, a vidět tak bezprostřední reakce a ohlasy čtenářů.

Byla jste členkou mezinárodního výboru světového PEN klubu a taky předsedkyní Českého centra PEN klubu. Co obnáší členství v PEN klubu?

Členkou mezinárodního výboru světového PEN klubu jsem byla po dvě období, celkem od roku 2009 do roku 2015, ale v českém PEN klubu

jsem byla jen místopředsedkyní a dnes jsem už jen řadovou členkou. Světový PEN klub byl založený v roce 1921 v Londýně. Název znamená anglicky pero, ale zároveň je to zkratka pro Poets (básníci), Essayists (esejisté) a Novelists (romanopisci). Světový PEN klub má centra, tedy něco jako pobočky, ve většině zemí. Naše centrum je jedno z nejstarších, československý PEN klub vznikl v roce 1925. PEN klub spojuje spisovatele z celého světa a k jeho nejvýznamnějším činnostem patří podpora vězněných a pronásledovaných spisovatelů mj. v Číně, Rusku a dalších zemích. PEN klub má dva hlavní cíle: podporu svobody slova a propagaci literatury. Každý člen na celém světě se je zavazuje dodržovat, i když samozřejmě v různých zemích mají ty cíle a jejich naplňování různou podobu.

Mnohokrát děkuji za rozhovor.

Markéta Hejkalová je česká spisovatelka a překladatelka finské literatury. Od roku 1991 každoročně pořádá Podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě a společně s manželem zde provozuje rodinné nakladatelství Hejkal. Od roku 2006 do r. 2018 byla místopředsedkyní Českého centra mezinárodního PEN klubu, v letech 2009–2015 byla členkou mezinárodního výboru PEN klubu. Na Masarykově univerzitě v Brně vede finský překladový seminář. Markéta Hejkalová píše romány a povídky... Její knihy byly přeloženy do němčiny, angličtiny, albánštiny, srbštiny, ruštiny, bulharštiny, připravuje se italský překlad Domu pod náměstím. Z finštiny přeložila řadu knih Miky Waltariho, knihy Arta Paasilinny a dalších autorů.

Bude vás zajímat, že...

... vyřazené knihy z fondu, o které není zájem, mohou knihovny darovat Knižní záchrance. Záchranka si knihy naloží, odveze a následně je využije v rámci dobročinných projektů. Knihy z Knižní záchranky se třídí a následně se jimi doplňují Book2Go knihovny, dětské domovy, nebo se nabízí na KnihoTrzích. Minimálně 20 korun z každé prodané knihy pak putuje na dobrou věc. Více informací je k dispozici na webové stránce <https://www.knihomilove.cz/knizni-zachranka/>.

Moje knihovny

Lucie Lomová

lucie_lomova@volny.cz

Knížky miluju odjakživa a knihovny samozřejmě také, ty domácí i ty veřejné. Stále si dovedu vybavit to vzrušení, když jsem si jako malé dítě z knihovny přinášela domů hromádku knížek, prolistovala jsem je, zběžně si prohlédla obrázky, nasála jejich vůni a pak si vybrala tu, kterou začnu číst jako první. Nebo jak jsem se jednoho slunečného odpoledne s taškou čerstvě vypůjčených knih usadila na lavičce naproti knihovně a tu nejtenčí hned přečetla. Pak jsem ji šla pyšně vrátit a doufala, že mě paní knihovnice pochválí, jaká jsem rychlá čtenářka. Ale ona mi jen dala další razítko do průkazky a můj čtenářský výkon neocenila.

Už nepotřebuju, aby mě někdo chválil, co jsem všechno přečetla. A uvědomuju si, že kolem knížek existovaly v mém životě další mylné představy.

Taky jsem tehdy věřila, že čím víc toho přečtu, tím budu chytřejší. Ty časy jsou dávno pryč, ale myslala jsem si to docela dlouho. Možná ještě v době, kdy jsem čekala na přednášku na chodbě DAMU a něco si četla. Kolem šel starší spolužák, režisér, a prohodil: „Nečítaj toľko, to ženám nesvedčí!“ Pamatuju si to slovo od slova, protože mě to tehdy hodně překvapilo a pobouřilo. Jakkoli blbá byla jeho průpovídka, zasela zrnko pochybnosti do mé tehdejší představy, že muži oceňují vzdělané a sečtělé ženy... Ale o tom, že mně četba svědčí, jsem nepochybovala nikdy.

Další vštípený omyl byl, že knihy jako předmět jsou skoro posvátné. Nesmí se do nich psát a kreslit,

a rozhodně se nad nimi nesmí jíst. Natož pak jimi podkládat nohy od stolu, vystřihovat z nich třeba obrázky na koláže nebo je snad slepovat k sobě a vytvářet z nich obří umělecký objekt pro halu Ústřední městské knihovny v Praze na Mariánském náměstí... Doma jsme měli knihoven několik, většinou zasklených, aby se dovnitř neprášilo. Knihy se dědily a shromažďovaly, ozdobné předměty na poličkách jim postupně uvolňovaly místo. Stále jich přibývalo, svátky, narozeniny, Vánoce, nikdy se nevyhazovaly. Když dnes stojím nad pětadvaceti bednami od banánů plných knih po rodičích, které je těžké udat, nezbyvá než leccos přehodnotit.

Bez knížek si svůj život těžko dovedu představit. Časem se stalo, že se v knihovnách ocitám kromě role čtenářky i v roli autorky, jezdím občas dělat workshopy nebo besedovat s dětmi i dospělými, což mi přináší nečekané zážitky a setkání. Potkávám tam skvělé knihovnice a knihovníky, kteří to s dětmi umí, vědí, jak je důležité je povzbudit a pomoci jim se v té spoustě knih orientovat. Ukázat jim, jaké poklady jim cesta čtenáře může nabídnout. Tenhle osobní vztah ke knížkám, který člověku otevírá nové vnitřní světy, zůstává zásadní i teď, když se role knihoven proměňuje, rozšiřují svoji nabídku a stávají se kulturními centry, kde se děje všechno možné.

Sláva jim!

Lucie Lomová je komiksovou autorkou a výtvarnicí.

Bude vás zájmat, že...

... Medaili města Kuřimi za dlouhodobou aktivní podporu rozvoje knihoven a knihovnictví v Kuřimi a regionu Brno-venkov udělila Rada města paní Lence Štrossové. Medaili jsou oceněny zásluhy těch, kteří se významnou měrou zasloužili o rozvoj města Kuřimi a rozvoj společnosti všeobecně v oblasti kulturní, umělecké, sportovní, vzdělávání, veřejné správy, charitativní, vědecké a ekonomické. Lenka Štrossová pracuje 20 let v Městské knihovně Kuřim jako vedoucí Regionálního oddělení a v posledních letech také v Obecní knihovně Lelekovice.

V rámci projektu

Jižní Morava čte

Vyhlašuje Moravská zemská knihovna
s podporou Jihomoravského kraje
literárně-výtvarnou soutěž
pro děti a mládež ve věku 4-15 let,

„Hudba mého srdce“.

Více informací se dozvíte
na jiznimoravacte.cz
nebo na Facebooku.

**MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA**

jihomoravský kraj
Spolufinancováno Jihomoravským krajem

ZOO
BRNO

bambook

RAKETA

HOST

railreklam

Hájdaláněk

CREW

Jihomoravský
literární klub

ALBU

VIDA

cosmotron

cosmotron

jižní morava